

**EL DRET A LA INFORMACIÓ
DE LES PERSONES
INVESTIGADES I ACUSADES
EN LES DIFERENTS FASES
DEL PROCÉS PENAL**

Silvia Galán Ruiz

Tutor: Dr. Guillermo Ormazabal Sánchez

Treball de Final de Grau en Dret

Universitat de Girona

Curs acadèmic 2018-2019

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ.....	- 1 -
CAPÍTOL I- QÜESTIONS GENERALS.....	- 3 -
1. L'ARTICLE 24 DE LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA I EL DRET A LA INFORMACIÓ DE LES PERSONES INVESTIGADES I ACUSADES.....	- 3 -
2. EL DRET A LA INFORMACIÓ DE LES PERSONES INVESTIGADES I ACUSADES SEGONS LA INTERPRETACIÓ DEL CEDH I LA JURISPRUDÈNCIA DEL TEDH.....	- 5 -
CAPÍTOL II – LA REFORMA DE LA LECRIM 2015 EN RELACIÓ AL DRET A LA INFORMACIÓ DE LES PERSONES INVESTIGADES I ACUSADES.....	- 8 -
1. LA INCIDÈNCIA DE LA REFORMA DE LA LECRIM 2015 MITJANÇANT LA LO 5/2015, DE 27 D'ABRIL PER A LA TRANSPOSICIÓ DE LA DIRECTIVA 2012/13/UE, DE 22 DE MAIG DE 2012, RELATIVA AL DRET A LA INFORMACIÓ EN ELS PROCESSOS PENALS	- 8 -
1.1. Finalitat de la reforma	- 9 -
1.2. Breu referència a les disposicions modificades sobre el dret a la informació en el procés penal.....	- 9 -
2. EL DRET A LA INFORMACIÓ DURANT LA DETENCIÓ O PRIVACIÓ DE LLIBERTAT.....	- 10 -
2.1. Dret a ser informat dels fets que s'atribueixen al detingut o pres i de les raons motivadores de la privació de llibertat	- 10 -
2.1.1. Regulació.....	- 10 -
2.1.2. Aspectes a destacar del dret a ser informat dels fets que s'atribueixen al detingut o pres i de les raons motivadores de la privació de llibertat	- 11 -
2.1.3. Jurisprudència.....	- 16 -
2.2. Dret a ser informat sobre altres drets que assisteixen al detingut o pres: Especial referència al dret d'accés als elements de les actuacions que són essencials per impugnar la legalitat de la detenció o privació de llibertat	- 19 -
2.2.1. Els elements essencials.....	- 21 -
2.2.2. L'accés a l'atestat policial	- 26 -
2.2.3. Excepcions al dret d'accés als elements essencials de les actuacions	- 28 -

3. EL DRET A LA INFORMACIÓ DE L'INVESTIGAT O ENCAUSAT DURANT LA INSTRUCCIÓ	- 32 -
3.1. Dret a ser informat dels fets que s'atribueixen a l'investigat i dels canvis rellevants en l'objecte de la investigació o en els fets imputats	- 32 -
3.1.1. Regulació.....	- 32 -
3.1.2. La imputació i exercici del dret de defensa: necessitat de ser primer investigat abans que acusat	- 33 -
3.1.3. Aspectes a destacar del dret a ser informat dels fets imputats i dels canvis rellevants durant la instrucció	- 36 -
3.1.4. Jurisprudència.....	- 39 -
3.2. Dret a examinar les actuacions	- 41 -
3.2.1. Excepcions del dret a examinar les actuacions.....	- 43 -
3.2.2. Garanties del dret d'accés als materials de l'expedient.....	- 44 -
CAPÍTOL III – DRET A SER INFORMAT DE L'ACUSACIÓ DURANT LA FASE DE JUDICI ORAL: LA CORRELACIÓ ENTRE ACUSACIÓ I SENTÈNCIA	- 45 -
CONCLUSIONS	- 48 -
BIBLIOGRAFIA	- 51 -

INTRODUCCIÓ

Aquest treball té per finalitat analitzar com opera el dret a la informació de les persones investigades o acusades, estiguin o no privades de llibertat, en les diverses fases del procés penal.

El present estudi es realitzarà a partir de l'exposició i anàlisi exhaustiva de la regulació vigent sobre aquesta matèria, tant a nivell de la Unió Europea com a Espanya. Especialment, s'estudiaran les garanties que proclama la Constitució espanyola i el Conveni per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals sobre el dret a ser informat de l'acusació en relació amb el dret de defensa, i la Llei Orgànica 5/2015, de 27 d'abril, per la que es modifica la Llei d'Enjudiciament Criminal per a la transposició de la Directiva 2012/13/UE, de 22 de maig de 2012, relativa al dret a la informació en els processos penals.

Les raons que han motivat l'elecció d'aquest tema ha estat el meu interès per comprovar si les garanties processals en matèria de informació reconegudes formalment als investigats i acusats tenen efectivitat a la realitat a l'hora de practicar detencions o durant la mateixa tramitació del procés penal.

El dret a la informació en els processos penals constitueix una garantia processal reconeguda a les persones investigades i acusades d'un delictes que inclou diversos drets que han de ser informats a aquestes persones. Concretament, aquest treball centrarà la seva atenció en el dret a ser informat de l'acusació de les persones detingudes i/o investigades i acusades, que consisteix en el dret que té tota persona a la qual se l'atribueixi un fet punible a tenir coneixement previ sobre l'acusació formulada contra ell en termes suficients per poder exercir el seu dret de defensa.

Tanmateix, connectat a aquest últim dret, s'estudiarà el dret a accedir als elements de les actuacions que siguin essencials per impugnar la legalitat de la detenció, la finalitat del qual és facilitar al detingut la possibilitat de contrastar objectivament la veracitat i consistència de la informació prèviament rebuda sobre la seva acusació per tal de, si s'escau, impugnar-la; i es desenvoluparan les diferències d'aquest dret respecte el dret a examinar les actuacions reconegut als investigats.

Des d'un punt de vista estructural, aquest Treball de Final de Grau es divideix en tres capítols i unes conclusions. El primer capítol es titula "*Qüestions generals*", en el qual s'oferirà una exposició sobre les principals fonts normatives que regulen aquest dret a la informació. En particular, es farà referència a la regulació prevista per la Constitució espanyola i pel Conveni per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals sobre aquesta garantia processal, i es mencionarà breument la Llei Orgànica 5/2015, de 27 d'abril per la qual es modifica la Llei d'Enjudiciament Criminal per a la transposició de la Directiva 2012/13/UE, de 22 de maig de 2012, relativa al dret a la informació en els processos penals.

Tot seguit, s'exposarà la interpretació que ha ofert el Tribunal Europeu de Drets Humans sobre aquesta garantia processal d'acord la regulació prevista al Conveni, a través de la citació de diferents pronunciaments del Tribunal sobre aquesta matèria en diferents assumptes.

La finalitat d'aquest primer capítol, en essència, és oferir al lector una visió panoràmica sobre la regulació existent d'aquest dret a la informació en els processos penals.

El segon capítol porta per títol *“La reforma de la LECrim 2015 en relació al dret a la informació de les persones investigades i acusades”*. Aquest segon capítol inclou el contingut principal del treball, ja que en aquest es desenvoluparà de forma detallada la incidència de la reforma de la LECrim de 2015 arran de la transposició de la Directiva 2012/13/UE, de 22 de maig de 2012, relativa al dret a la informació en els processos penals.

Amb aquest objectiu, primer s'analitzarà el dret a la informació del detingut durant la seva detenció o privació de llibertat i, en segon lloc, el dret a la informació de l'investigat o encausat un cop s'hagi iniciat la instrucció del procediment. Així doncs, el seu estudi es dividirà en dos apartats diferents per tal de facilitar la comprensió sobre les dissemblances que revesteix aquest dret i la seva operativitat en fase preprocessal i un cop s'hagi iniciat ja el propi procés penal.

Al seu torn, cal assenyalar que el dret a la informació del detingut durant la seva detenció o privació de llibertat es dividirà en dos subapartats, el primer del quals tractarà sobre el *“Dret a ser informat dels fets que s'atribueixen al detingut o pres i de les raons motivadores de la privació de llibertat”* i el conjunt d'aspectes que el componen; mentre que en el segon apartat s'analitzarà el *“Dret d'accés als elements de les actuacions que són essencials per impugnar la legalitat de la detenció o privació de llibertat”*.

D'altra banda, el dret a la informació de l'investigat o encausat durant la instrucció del procés també es dividirà en dos subapartats. El primer analitzarà el *“Dret a ser informat dels fets que s'atribueixen a l'investigat i dels canvis rellevants en l'objecte de la investigació o en els fets imputats”* i els elements que componen; en canvi, el segon apartat parlarà sobre el *“Dret a examinar les actuacions”*, en el qual s'establiran quines són les notes distintives respecte el dret a accedir als elements essencials de les actuacions reconegut als detinguts.

L'últim capítol d'aquest treball farà referència a les línies bàsiques sobre el dret a ser informat de l'acusació en la fase de judici oral i, especialment, sobre la correlació entre l'acusació i sentència, mitjançant l'exposició de la doctrina del TC i el TS sobre aquesta matèria.

Finalment, el meu objectiu amb aquesta recerca és arribar a unes conclusions sobre el grau d'efectivitat que té a la pràctica aquest dret a la informació en els processos penals o si, per contra, existeix una obstaculització sobre aquesta garantia processal de les persones investigades i acusades, i exposar algunes reflexions crítiques sobre els aspectes que caldria millorar per una vertadera aplicació d'aquestes garanties.

CAPÍTOL I - QÜESTIONS GENERALS

1. L'ARTICLE 24 DE LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA I EL DRET A LA INFORMACIÓ DE LES PERSONES INVESTIGADES I ACUSADES

La Constitució espanyola (en endavant CE) constitueix la font primària del dret a ser informat de l'acusació de les persones investigades i acusades, juntament amb el dret de defensa. Concretament, aquests drets fonamentals es troben recollits a l'article 24.2 de l'esmentat text legal que proclama el següent: *“Així mateix, tothom té dret al Jutge ordinari predeterminat per la llei, a ser defensat i assistit per un lletrat, a ser informat de l'acusació formulada contra ell, a un procés públic sense dilacions indegudes i amb totes les garanties, a utilitzar els mitjans probatoris pertinents per a la defensa pròpia, a no declarar contra si mateix, a no confessar-se culpable i a la presumpció d'innocència”*.

Tanmateix, respecte els supòsits de detinguts, l'article 17.3 CE, de nou, garanteix el dret a ser informat de l'acusació i el dret de defensa establint que: *“Tota persona detinguda ha de ser informada immediatament i de manera que li sigui comprensible, dels seus drets i de les raons de la detenció, i no podrà ser obligada a declarar. Es garanteix l'assistència d'advocat al detingut en les diligències policials i judicials, en els termes que la llei estableixi”*.

Ara bé, cal establir una distinció quant al contingut del dret a l'assistència lletrada que es protegeix de forma individualitzada en cadascun d'aquests preceptes, doncs, és doctrina reiterada del Tribunal Constitucional (en endavant TC) aquella en virtut de la qual és necessari diferenciar el dret a l'assistència lletrada al detingut en les diligències policials i judicials prevista a l'article 17.3 CE, en garantia del dret a la llibertat personal (art. 17.1 CE), respecte l'assistència lletrada a l'imputat o acusat que proclama la CE al seu article 24.2 com a garantia del dret a la tutela judicial efectiva i del degut procés¹.

Així doncs, existeix una vinculació especial entre el dret a ser informat de l'acusació i el dret de defensa, juntament amb el principi acusatori, ja que, segons ha declarat el Tribunal Constitucional en diverses ocasions: *“formen part indubtable de les garanties que deriven del principi acusatori les que són contingut del dret a ser informat de l'acusació, dret que guarda un contingut normatiu complex la primera perspectiva del qual consisteix en la exigència constitucional de que l'acusat tingui coneixement previ de l'acusació formulada contra ell en termes suficientment determinats per poder defensar-se d'ella de manera contradictòria, la qual constitueix un instrument indispensable per poder exercir el dret de defensa, doncs difícilment pot defensar-se qui no coneix quins fets en concret se l'imputen”*².

¹ STC nº 113/2018, de 29 d'octubre, FJ 4.

² STC nº 631/2017, de 21 de setembre, FJ 3; STC nº 113/2018, de 29 d'octubre, FJ 3; entre d'altres.

D'aquesta manera, el dret a ser informat de l'acusació suposa una garantia constitucional per les persones que estan sotmeses a un procés penal consistent en la informació que ha de rebre qualsevol persona investigada o acusada d'una infracció penal en relació a l'acusació que es dirigeix contra ella per tal de garantir tant el seu dret de defensa com el respecte del principi de contradicció i, per tant, impedir un procés penal de caire inquisitiu³.

Alhora, convé subratllar que les normes relatives als drets fonamentals i llibertats públiques contingudes a la CE s'han d'interpretar de conformitat als Tractats i Acords internacionals ratificats per Espanya (en virtut de l'article 10.2 CE), entre els quals cal destacar el Conveni per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals (CEDH)⁴. Això implica que els Tribunals espanyols quedaran vinculats no només a les disposicions contingudes en la Constitució, sinó també al CEDH i, a més, hauran d'aplicar i interpretar les normes relatives als drets fonamentals processals d'acord la jurisprudència emanada del Tribunal Constitucional i del Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) com a supremes intèrprets, doncs, així s'infereix de la ratificació de l'Estat espanyol al Conveni Europeu⁵.

En aquest sentit, s'ha de fer especial menció a la lletra a) de l'article 6.3 CEDH, ja que garanteix que *“tot acusat té, com a mínim, el dret a ser informat, en el més breu termini, en una llengua que compregui i de manera detallada, de la naturalesa i de la causa de l'acusació formulada contra ell”*.

Convé matisar que quan el Conveni reconeix aquest dret d'informació a “l'acusat” s'al·ludeix al subjecte “imputat/investigat”, de la mateixa manera que ho fa l'article 24.2 CE, donat que amb aquesta formulació es vol fer referència a la persona front la qual es dirigeix la imputació, en ser aquest moment - el de la imputació- i no un estadi posterior en el que es formalitzi l'acusació, l'instant a partir del qual neix la facultat de l'investigat o acusat d'exercir el seu dret de defensa de forma plena⁶.

D'altra banda, les garanties que es recullen al tercer apartat de l'article 6 CEDH es poden relacionar amb el dret a un procés equitatiu garantit pel primer apartat del mateix precepte, en establir que *“tota persona té dret a que la seva causa sigui escoltada equitativament per un tribunal, que decidirà sobre el fonament de qualsevol acusació en matèria penal dirigida contra ella”*. A més, aquests drets tindran especial rellevància en relació al dret de les parts d'un procés penal a conèixer tots els elements de prova

³ Ortego Pérez, F. (2007). *El juicio de acusación*. Barcelona: Atelier. p. 80.

⁴ Bandrés Sánchez-Cruzat, JM. (octubre 2007). *Los estándares de calidad de la jurisprudencia del Tribunal Europeo de Derechos Humanos: El derecho al proceso equitativo y el plazo razonable de resolución*. Jornades sobre bona administració de justícia i tutela judicial efectiva. Recuperat del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya: http://justicia.gencat.cat/web/.content/documents/arxiu/estandares_de_calidad.pdf

⁵ Bandrés Sánchez -Cruzat, JM. (2007). *Op. Cit.*

⁶ López, V., Ochoa V., Rizo, B., Fuentes, O., Durán, C., Fernández, M., Asencio, JM., Cuadrado, C., Doig, Y., Ruiz, S. (2011). *La Reforma del Proceso penal*. Madrid: La Ley, grupo Wolters Kluwer. p. 66

aportats i observacions presentades⁷, qüestió que s'analitzarà més detalladament en els pròxims capítols del present estudi.

Finalment, quant aquest dret a la informació, tindrà especial transcendència la Directiva 2012/13/UE, de 22 de maig de 2012, relativa al dret a la informació en els processos penals i a la Llei Orgànica 5/2015, de 27 d'abril per la qual es modifica la Llei d'Enjudiciament Criminal (en endavant LO 5/2015, de 27 d'abril) per a la transposició de la referida Directiva.

Respecte aquesta reforma de la Llei d'Enjudiciament Criminal (LECrím), concretament, serà interessant centrar l'atenció a les modificacions introduïdes als articles 118 i 520.2 de la LECrím, donat que aquests preceptes fan referència al dret a la informació de les persones investigades i/o detingudes, respectivament, i que seran desenvolupats al Capítol II d'aquest treball.

2. EL DRET A LA INFORMACIÓ DE LES PERSONES INVESTIGADES I ACUSADES SEGONS LA INTERPRETACIÓ DEL CEDH I LA JURISPRUDÈNCIA DEL TEDH

Primerament, en les següents línies es tractarà d'explicar el dret a ser informat de l'acusació, que tal i com s'ha assenyalat anteriorment, es consagra a la lletra a) de l'article 6.3 CEDH que reconeix que: *“Tot acusat té, com a mínim, el dret a ser informat, en el més breu termini, en una llengua que compregui i de manera detallada, de la naturalesa i de la causa de l'acusació formulada contra ell”*, per això, l'acusat ha de disposar del *“temps i les facilitats necessàries per a la preparació de la seva defensa”*⁸. En termes similars, l'article 14.3, lletra a) del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics estableix que: *“Durant el procés, tota persona acusada d'un delictes tindrà dret, en plena igualtat, a ser informada sense demora, en una llengua que compregui i en forma detallada, de la naturalesa i causes de l'acusació formulada contra ella”*.

La finalitat perseguida amb l'enunciat d'aquests preceptes és imposar als Estats la obligació de proporcionar a l'acusat d'un delictes el coneixement tant dels elements jurídics com fàctics que integren l'acusació per tal d'afavorir l'eficaç exercici del dret de defensa⁹.

Cal assenyalar que el dret a ser informat de la naturalesa i de la causa de l'acusació formulada representa una garantia pel *subjecte passiu*, que és el titular i destinatari d'aquest dret d'informació, és a dir,

⁷ European Court Of Humans Rights. (2014). *Guía del artículo 6 del Convenio Europeo de Derechos Humanos: Derecho a un proceso equitativo (parte penal)*. Recuperat de: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_SPA.pdf

⁸ Article 6.3, lletra b) CEDH

⁹ Agudo Zamora, M. (2009). El derecho a ser informado de la acusación en la jurisprudencia del Tribunal Europeo de Derechos Humanos y del Tribunal Constitucional Español. *Teoría y Realidad constitucional*, (23), p. 189-221. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3003935.pdf>.

l'acusat; per tant, el subjecte sobre el que recau la obligació d'informar serà el *subjecte actiu* de la informació que, normalment, correrà a càrrec de l'autoritat pública a la que correspongui la instrucció del procés, és a dir, l'autoritat judicial¹⁰.

Quant al contingut que ha de tenir aquesta informació, el Tribunal Europeu de Drets Humans ha establert que hi ha dues categories d'elements que constitueixen part imprescindible de la informació que ha de ser traslladada a l'acusat. Així doncs, ha manifestat que l'article 6.3 lletra a) del Conveni reconeix a l'acusat el dret a ser informat no només de la causa de l'acusació, és a dir, dels fets materials que li són imputats i sobre els quals es fonamenta l'acusació, sinó que també de la tipificació jurídica amb la que es qualifiquen aquests fets de forma detallada, ja que una informació precisa i completa dels càrrecs que pesen sobre l'acusat és una condició essencial de la equitat del procediment¹¹. No obstant, a vegades poden produir-se variacions en el contingut de la informació sobre l'acusació que hagi estat prèviament traslladada a l'acusat, però aquestes igualment se li hauran de comunicar per tal que el mateix pugui articular la seva defensa de forma eficaç. En aquest sentit, cal mencionar l'assumpte *Pélisier i Sassi c. França* en el qual el Tribunal d'Estrasburg va estimar que s'havia produït la violació de l'article 6.3 lletra a) CEDH per no haver-se comunicat la modificació que es va realitzar respecte el càrrec atribuït als acusats i va destacar, concretament, que se'ls hauria d'haver donat la possibilitat d'exercir els seus drets de defensa amb temps respecte aquest nou càrrec atribuït de manera pràctica i efectiva. [STEDH, Cas *Pélisier i Sassi c. França*, de 25 de març de 1999, apartats 62 i 63].

Pel que fa a la forma en que s'ha de traslladar la informació al seu destinatari, el mateix article 6.3 lletra a) CEDH incorpora una clàusula que exigeix que aquesta informació sigui "*en una llengua que l'acusat compregui*" i, a més a més, que sigui "*de manera detallada*". En relació a aquesta exigència, també cal destacar algunes resolucions del Tribunal Europeu de drets Humans.

Així per exemple, en el cas *Brozicek c. Italia*, el demandant desconeixia l'idioma a través del qual se li havia comunicat el contingut de l'acusació formulada contra ell i, malgrat que va fer saber de manera inequívoca a les autoritats judicials italianes aquesta dificultat de comprensió, aquestes no van adoptar cap mesura per verificar que el sol·licitant entengués el fons de la informació relativa a la naturalesa i causa de l'acusació en l'idioma emprat, - l'italià- , sinó que simplement van assumir que l'acusat sí tenia coneixement adequat de l'idioma, i consegüentment, es va violar l'article 6.3 lletra a) del Conveni.

¹⁰ Agudo Zamora, M. (2009). *Op Cit.*

¹¹ STEDH, Cas *Varela Geis c. Espanya*, de 5 de març de 2013, apartats 41 i 42.

D'aquesta manera, el Tribunal adverteix que les autoritats judicials italianes haurien d'haver procurat complir i garantir el mandat d'aquest precepte. [STEDH, Cas Brozicek c. Italia, de 19 de desembre de 1989, apartats 38 a 42].

Un altre aspecte que convé examinar és el relatiu al moment en que s'ha de notificar la informació sobre l'acusació a l'acusat. Així doncs, de nou, l'article 6.3 lletra a) CEDH prescriu que l'acusat té el dret a ser informat "*en el més breu termini*". Aquesta clàusula ha estat interpretada pel Tribunal d'Estrasburg, de manera que ha concretat quin sentit s'ha de donar a l'amplitud dels termes emprats en aquesta expressió.

A tall d'exemple, a l'assumpte *Sadak i altres c. Turquia*, el Tribunal assenyala que s'hauria d'haver ofert als acusats la oportunitat d'exercir els seus drets de manera concreta i efectiva donant-los el temps útil i necessari que els permetés conèixer els elements de l'acusació per tal de poder organitzar la seva defensa sobre la base de la nova qualificació formulada. No obstant, donat que aquesta es va assenyalar l'últim dia del judici, per tant massa tard, es va considerar violat l'article 6.3 lletra a) CEDH. [STEDH, Cas Sadak i altres c. Turquia, de 17 de juliol de 2001, apartats 57 a 59].

En darrer terme, el dret a ser informat de l'acusació que es recull a la lletra a) de l'article 6.3 del Conveni Europeu s'ha de posar en relació amb el dret previst a l'article 6.1 del mateix text legal, que garanteix el dret a un procediment contradictori i a la igualtat d'armes entre l'acusació i la defensa, com un dels aspectes fonamentals del dret a un procés equitatiu¹².

Respecte aquesta qüestió, és interessant referir-se a l'assumpte *Rowe i Davis c. el Regne Unit*, en el que el Tribunal d'Estrasburg va manifestar que constitueix un aspecte fonamental del dret a un judici just que els procediments penals, inclosos els elements relacionats amb el mateix procediment, han de ser contenciosos i ha d'haver igualtat d'armes entre la fiscalia i la defensa, de manera que ambdues parts tinguin la oportunitat de conèixer i comentar les observacions presentades i les proves aportades per la part contrària. No obstant, precisa que aquest dret de divulgació de les proves pertinents no és de caràcter absolut, de manera que en els casos que sigui estrictament necessari, es podran retenir certes proves de la defensa per preservar els drets fonamentals d'una altra persona o per salvaguardar l'interès públic important. [STEDH, Cas Rowe i Davis c. El Regne Unit, de 16 de febrer de 2000, apartats 60 i 61].

¹² European Court Of Humans Rights. (2014). *Guía del artículo 6 del Convenio Europeo de Derechos Humanos: Derecho a un proceso equitativo (parte penal)*. Recuperat de: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_SPA.pdf

CAPÍTOL II – LA REFORMA DE LA LECRIM 2015 EN RELACIÓ AL DRET A LA INFORMACIÓ DE LES PERSONES INVESTIGADES I ACUSADES

1. LA INCIDÈNCIA DE LA REFORMA DE LA LECRIM 2015 MITJANÇANT LA LO 5/2015, DE 27 D'ABRIL PER A LA TRANSPOSICIÓ DE LA DIRECTIVA 2012/13/UE, DE 22 DE MAIG DE 2012, RELATIVA AL DRET A LA INFORMACIÓ EN ELS PROCESSOS PENALS

Tal i com s'ha avançat a l'inici d'aquest treball, la LECrim ha experimentat diverses modificacions des de la promulgació de la Constitució espanyola¹³, no obstant, cal destacar la darrera reforma introduïda l'any 2015 amb l'objectiu d'adaptar la legislació processal interna al mandat establert per la normativa europea.

Aquestes modificacions s'han dut a terme amb l'aprovació de la Llei Orgànica 5/2015, de 27 d'abril, per la que es modifica la Llei d'Enjudiciament Criminal i la Llei Orgànica 6/1985, de 1 de juliol, del Poder Judicial, per a la transposició de la Directiva 2010/64/UE, de 20 d'octubre de 2010, relativa al dret a la interpretació i a traducció en els processos penals i la Directiva 2012/13/UE, de 22 de maig de 2012, relativa al dret a la informació en els processos penals¹⁴.

Tanmateix, la Llei Orgànica 13/2015, de 5 d'octubre també ha incorporat algunes modificacions a la LECrim sobre el reforçament de les garanties processals i la regulació de les mesures d'investigació tecnològica.

D'acord l'objecte d'anàlisi del present treball, en particular, té especial rellevància la Directiva 2012/13/UE, de 22 de maig de 2012, relativa al dret a la informació en els processos penals, que segons el seu considerant (14): *“La present Directiva estableix normes mínimes comuns aplicables en els Estats membres en relació a la informació sobre els drets i l'acusació que s'haurà de proporcionar a les persones sospitoses o acusades d'haver comès una infracció penal, en vistes a millorar la confiança recíproca entre els Estats membres. La present Directiva es fonamenta en els drets recollits en la Carta, i en particular en els seus articles 6, 47 y 48, desenvolupant el que disposen els articles 5 i 6 del Conveni Europeu de Drets Humans (CEDH) segons la interpretació del Tribunal Europeu de drets Humans”*.

¹³ Otamendi Zozaya, F. (2017). *Las últimas reformas de la Ley de Enjuiciamiento Criminal: Una visión práctica tras un año de vigencia*. Madrid: Dykinson, S.L. p.15

¹⁴ Apartat II del Preàmbul de la Llei Orgànica 5/2015.

1.1. Finalitat de la reforma

Tal i com assenyala l'apartat I del Preàmbul de la Llei Orgànica 5/2015, de 27 d'abril, un dels objectius que té la reforma és transposar a l'ordenament jurídic espanyol la Directiva 2012/13/UE, de 22 de maig de 2012, relativa al dret a la informació en els processos penals, la qual cosa suposa un important reforçament de les garanties del procés penal mitjançant una regulació detallada del dret a la informació sobre l'objecte del procés penal dels detinguts i dels investigats o acusats per tal de garantir l'eficax exercici del dret a la defensa, així com el dret a la llibertat i a un judici equitatiu¹⁵.

Per altra banda, les modificacions introduïdes amb la mencionada llei també pretenen assegurar un nivell uniforme de protecció dels drets processals en els diversos països de la Unió Europea i reforçar la confiança entre els Estats membres de la Unió Europea, imprescindible per potenciar els instruments de reconeixement mutu com a eina per a la cooperació.¹⁶

1.2. Breu referència a les disposicions modificades sobre el dret a la informació en el procés penal

En relació al dret a la informació en els processos penals, cal assenyalar l'agregació d'un nou Capítol I "Del dret a la defensa i assistència jurídica gratuïta" sota el Títol V del Llibre Primer de la LECrim, en el qual s'inclouen els articles 118 a 122. Així, el present estudi es centrarà, concretament, en l'anàlisi de l'article 118 de la LECrim, que ha estat modificat, tant per la LO 5/2015 com per la LO 13/2015, introduint al seu primer apartat una enumeració exhaustiva dels drets de l'investigat que formen part del seu dret de defensa. D'aquests drets s'estudiaran, especialment, *el dret a ser informat dels fets que se l'atribueixen, així com de qualsevol canvi rellevant en l'objecte de la investigació i dels fets imputats* i, per un altre costat, *el dret a examinar les actuacions amb la deguda antelació per salvaguardar el dret de defensa i, en tot cas, amb anterioritat a que se li prengui declaració*.

D'altra banda, respecte les detencions o la presó provisional cal fer especial referència al segon apartat de l'article 520 de la LECrim, que malgrat ja recollia gran part dels drets prevists a la Directiva 2012/13/UE, de 22 de maig, relativa al dret a la informació en els processos penals, amb la reforma s'ha completat el catàleg de drets recollits fent menció expressa, entre d'altres, *al dret d'accés als elements de les actuacions que siguin essencials per impugnar la legalitat de la detenció o privació de llibertat*¹⁷; dret que també serà objecte d'un estudi més profund en els pròxims apartats d'aquest treball.

¹⁵ Apartat IV del Preàmbul de la LO 5/2015, de 27 d'abril.

¹⁶ Apartat VI del Preàmbul de la LO 5/2015, de 27 d'abril.

¹⁷ Tercer paràgraf de l'apartat IV del Preàmbul de la LO 5/2015, de 27 d'abril.

Finalment, es farà una breu referència a les novetats introduïdes a l'article 302 de la LECrim, que regula els pressupòsits per acordar el secret de les actuacions i a la excepció prevista al segon paràgraf de l'article 505.3 de la LECrim, així com també al primer apartat de l'article 527 de la LECrim, en el qual s'han introduït algunes limitacions en relació als drets del detingut o pres incomunicat.

2. EL DRET A LA INFORMACIÓ DURANT LA DETENCIÓ O PRIVACIÓ DE LLIBERTAT

2.1. Dret a ser informat dels fets que s'atribueixen al detingut o pres i de les raons motivadores de la privació de llibertat

2.1.1. Regulació

La detenció és una mesura cautelar de naturalesa personal, durant la qual, s'hauran de respectar el conjunt de drets reconeguts al detingut a l'article 520 de la LECrim.

A més a més, els motius que sustenten aquesta privació de llibertat constitueixen un factor rellevant per determinar si una detenció és o no arbitrària¹⁸, per la qual cosa, i amb la finalitat de poder qüestionar la suficiència d'aquests motius, l'article 17.3 de la Constitució espanyola reconeix que: "*Tota persona detinguda ha de ser informada de forma immediata, i de manera que li sigui comprensible, dels seus drets i de les raons de la seva detenció*"; que alhora, suposen una garantia del dret que té tota persona a la llibertat i seguretat protegit a l'apartat 1 del mateix article¹⁹.

Cal destacar que el CEDH proclama que: "*Tota persona detinguda ha de ser informada, en el termini més breu possible i en una llengua que compregui, sobre les raons de la seva detenció i sobre qualsevol acusació formulada contra ella*" i que "*tota persona privada de la seva llibertat mitjançant arrest o detenció tindrà dret a presentar un recurs front un òrgan judicial, per tal que es pronunciï en un breu termini sobre la legalitat de la seva detenció i ordeni la seva posada en llibertat si aquesta detenció fos il·legal*"²⁰. Igualment, l'article 9.2 del Pacte internacional de Drets Civils i Polítics preveu que: "*Tota persona detinguda haurà de ser informada, en el moment de la seva detenció, de les raons de la mateixa, i notificada, sense demora, de l'acusació formulada contra ella*".

D'altra banda, en virtut de la transposició a l'ordenament jurídic espanyol de la Directiva 2012/13/UE, de 22 de maig de 2012, relativa al dret a la informació en els processos penals, s'han introduït una sèrie de modificacions respecte els drets d'informació del detingut, la qual cosa suposa un important reforçament en les seves garanties per tal de possibilitar l'eficaç exercici del dret a la defensa, així com el dret a la llibertat i a un judici equitatiu²¹.

¹⁸ STC 21/2018, de 5 de març, FJ 5

¹⁹ STC 13/2017, de 30 de gener de 2017, FJ 4

²⁰ Articles 5.2 i 5.4 del CEDH

²¹ Apartat IV del Preàmbul de la LO 5/2015, de 27 d'abril.

Concretament, l'article 6.2 de la Directiva regula el dret a la informació pels supòsits que es practiquin detencions o privacions de llibertat d'altra naturalesa disposant el següent: *“els Estats membres garantiran que tota persona sospitosa o acusada que sigui detinguda o privada de llibertat sigui informada dels motius de la seva detenció o privació de llibertat, inclosa la infracció penal que es sospita que ha comès o de la qual se l'acusa”*.

La transposició de la mencionada Directiva a la legislació processal interna ha suposat una nova regulació legal d'aquestes garanties dels detinguts, de manera que la nova redacció de l'article 520.2 de la LECrim reconeix de forma detallada que: *“Tota persona detinguda o presa serà informada per escrit, en un llenguatge senzill i accessible, en una llengua que compregui i de forma immediata, dels fets que se l'atribueixen i sobre les raons motivadores de la seva privació de llibertat, així com dels drets que l'assisteixen (...)”*.

En qualsevol cas, respecte el dret a la informació sobre els fets i les raons motivadores de la privació de llibertat convé assenyalar diferents aspectes, que es passen a explicar a continuació.

2.1.2. Aspectes a destacar del dret a ser informat dels fets que s'atribueixen al detingut o pres i de les raons motivadores de la privació de llibertat

a) Subjectes afectats

En relació a la titularitat, la Directiva 2012/13/UE, de 22 de maig, relativa al dret a la informació en els processos penals, estableix que són titulars d'aquest dret les persones “sospitoses o acusades” d'haver comès una infracció penal, independentment de si han estat objecte de detenció o privació de llibertat²². De manera paral·lela, l'article 520.2 de la LECrim considera a tota persona detinguda o presa com a titular del dret a ser informada sobre els fets que s'atribueixen i les raons motivadores de la seva privació de llibertat, així com dels drets que els assisteixen.

Per contra, el subjecte obligat a traslladar la informació relativa als fets que s'atribueixen al detingut o pres i a les raons motivadores de la privació de llibertat correspon a les autoritats públiques encarregades de la persecució penal, com per exemple, el jutge, el Ministeri Fiscal o la policia judicial; no obstant, en els casos en que es practiqui la detenció d'una persona sobre la qual es sospita la comissió d'un delicte,

²² El considerant (16) de la Directiva 2012/13/UE estableix: *“La present directiva s'ha d'aplicar a les persones sospitoses i acusades, independentment de la seva situació jurídica, ciutadana o nacionalitat”*. Concretament, el considerant (21) de la Directiva 2012/13/UE precisa que *“quan la present Directiva es refereixi a persones sospitoses o acusades detingudes o privades de llibertat, s'ha d'entendre com qualsevol situació en la que durant un procés penal, una persona sospitosa o acusada es vegi privada de llibertat en el sentit de l'article 5.1, lletra c) del CEDH”*.

serà la policia judicial l'autoritat pública que tindrà un paper rellevant en relació aquest deure d'informar al subjecte privat de llibertat²³.

b) Forma

Pel que fa a la forma en la que s'haurà de proporcionar la informació, la transposició de la Directiva 2012/13/UE a través de la LO 5/2015, de 27 d'abril ha suposat la introducció del deure d'informar utilitzant un "*llenguatge que sigui senzill i accessible*", ja s'informi verbalment com de forma escrita. En particular, pels casos en que s'ha d'informar a les persones sospitoses o acusades que hagin estat detingudes o privades de llibertat, aquestes hauran de rebre la informació relativa a la declaració de drets "*de forma escrita i en una llengua que compregui*". Ara bé, quan no es disposi de la declaració de drets en una llengua apropiada, primer s'informarà al sospitós o acusat dels seus drets oralment en una llengua que compregui i posteriorment se li haurà de fer entrega d'aquesta declaració de drets per escrit²⁴.

De l'anterior enunciat se'n pot despendre la titularitat que tindrà l'acusat del dret a la traducció quan no conegui o manqui de competència lingüística suficient en les llengües oficials que utilitzi cada Estat en el procediment i, per tant, l'autoritat encarregada d'informar al detingut haurà d'avaluar si, en efecte, aquest té coneixement suficient de la llengua²⁵.

De la mateixa manera que la Directiva, l'article 520.2 de la LECrim també disposa que la informació relativa als fets i les raons motivadores de la privació de llibertat, així com els drets que assisteixen al detingut se li hauran de facilitar "*per escrit, en un llenguatge senzill i accessible i en una llengua que compregui*". Tanmateix, el tercer paràgraf de l'article 520.2 de la LECrim també reconeix que quan no es disposi de la declaració de drets en una llengua que el detingut compregui, aquest sigui informat per mitjà d'un intèrpret tan aviat com resulti possible, però amb l'exigència de que posteriorment se li faci entrega de la declaració de drets per escrit en una llengua que compregui i sense demora indeguda.

Així doncs, ja no serà suficient la mera lectura de drets, sinó que el nou article 520.2 de la LECrim introdueix com a novetat la *forma escrita* a l'hora de facilitar aquesta informació al detingut.

²³ Agudo Zamora, M. (2009). El derecho a ser informado de la acusación en la jurisprudencia del Tribunal Europeo de Derechos Humanos y del Tribunal Constitucional Español. *Teoría y Realidad constitucional*, (23), p. 189-221. Recuperat de:

<https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3003935.pdf>.

²⁴ Articles 4.1 i 4.5 de la Directiva 2012/13/UE i 520.2 de la LECrim.

²⁵ Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona. *Nuevos Contenidos del derecho de defensa de la persona investigada y acusada en el proceso penal: Información y asistencia letrada. Novedades en el estatuto de la persona detenida*. Recuperat de:

<http://www.icab.cat/files/242-497589-DOCUMENTO/Tex-Def-NUEVOS-CONTENIDOS-DERECHO-DE-DEFENSA-DE-LA-PERSONA-INVESTIGADA-Y-ACUSADA-EN-EL-PROCESO-PENAL.pdf>

No obstant, un sector de la doctrina ha mantingut diferents opinions en relació a la novetat de la forma escrita. Així, LÓPEZ JARA, M. assenyala que l'exigència de que la informació sigui per escrit i que sigui personalitzada es contradiu amb l'exigència de que es faciliti de forma immediata. Tanmateix, GUTIÉRREZ MORENO, F.M. considera que no serà suficient una mera declaració escrita de drets, sinó que cal una comunicació verbal, fluida, àgil i comprensible per tal que l'investigat pugui conèixer perfectament els seus drets i exercir el seu dret de defensa²⁶.

Per la seva banda, OTAMENDI ZOZAYA, F. predica que, malgrat l'exigència de la forma escrita, la naturalesa fàctica de la detenció no ha d'impedir que s'informi al detingut de forma immediata sobre quins són els seus drets, de manera que es podrà documentar la prèvia lectura de drets i se'n faci posterior entrega del document on constin els mateixos al detingut²⁷.

Finalment, l'article 520. bis de la LECrim preveu que aquesta informació es faciliti al detingut adaptant-la a la seva edat, grau de maduresa, discapacitat i qualsevol altre circumstància personal de la que pugui derivar una limitació de la capacitat per entendre l'abast de la informació que es facilita.

c) Temporalitat

Atenent a una interpretació en sentit ampli del dret a la informació en el procés penal, es pot distingir entre una informació anterior a la incoació del procés, la qual es pot considerar de naturalesa preprocessal, doncs té lloc en el moment de la detenció, o bé, una informació posterior, "processal"²⁸.

Així doncs, en relació al moment en que s'ha de fer efectiu el trasllat de la informació relativa als motius de la detenció i a la infracció penal, la Directiva introdueix una clàusula en la qual s'imposa als Estats membres que garanteixin aquest dret "*amb promptitud*" a favor de les persones sospitoses o acusades, hagin o no estat detingudes o privades de llibertat²⁹ i, "*com a molt tard, haurà de ser abans del seu primer interrogatori oficial per part de la policia o una altra autoritat competent, sens perjudici del desenvolupament de les investigacions en curs*"³⁰.

²⁶ Alonso – Majagranzas Cenamor, B., P. Fiscal de la Fiscalía Provincial de Madrid. *Los derechos del detenido en la reforma de la Ley de Enjuiciamiento criminal*. Recuperat de: https://www.fiscal.es/fiscal/PA_WebApp_SGNTJ_NFIS/descarga/ponencia%20Alonso-Majagranjas%20Cenamor.pdf?idFile=1b0b8dbf-5997-4d73-883b-1798f5e6a8d9

²⁷ Otamendi Zozaya, F. (2017). *Las últimas reformas de la Ley de Enjuiciamiento Criminal: Una visión práctica tras un año de vigencia*. Madrid: Dykinson, S.L. p. 39

²⁸ Agudo Zamora, M. (2009). El derecho a ser informado de la acusación en la jurisprudencia del Tribunal Europeo de Derechos Humanos y del Tribunal Constitucional Español. *Teoría y Realidad constitucional*, (23), p. 189-221. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3003935.pdf>.

²⁹ Articles 3.1, 4.1 i 6.1 de la Directiva 2012/13/UE

³⁰ Considerant (28) de la Directiva 2012/13/UE

De forma semblant, la LECrim estableix al seu article 520.2 que el l'investigat detingut haurà de ser informat “*de forma immediata*”. Per tal de poder interpretar aquesta expressió, s’ha d’atendre a la Jurisprudència del Tribunal Europeu de Drets Humans, el qual s’ha manifestat especialment exigent pel que fa al compliment del deure d’informació dels motius de la detenció en un breu termini, d’acord amb la clàusula prevista a l’article 5.2 CEDH , que preveu que aquesta informació s’efectuï “*en el termini més breu possible*”³¹.

En definitiva, el que es pretén és que el trasllat de la informació al detingut o pres sobre els fets que se l’imputen i sobre les raons que han motivat la seva privació de llibertat es realitzi amb totes les garanties per tal que aquest compregui quins són els seus drets i així poder-los exercir de forma efectiva, ara bé, en cas que no es respecti el dret del detingut a ser informat de forma immediata, aquest podrà sol·licitar la tutela judicial dels mateixos mitjançant el procediment d’Habeas Corpus d’acord l’article 1, lletra d) de la Llei Orgànica 6/1984, de 24 de maig reguladora del procediment de “Habeas Corpus”³².

d) Contingut

El contingut de la informació que s’ha de facilitar al detingut, tal i com s’exposa a l’article 6.2 de la Directiva comprèn, en primer lloc, “*els motius de la seva detenció o privació de llibertat*” i, en segon lloc, “*la infracció penal*”.

La referència als “*motius de la seva detenció o privació de llibertat*” suggereix que aquesta s’ha d’interpretar en el sentit que la informació s’estén a les fonts de la imputació que donen fonament a l’actuació dels agents públics³³.

Per la seva banda, quant a la informació relativa a la “*infracció penal*”, segons determina la Directiva, aquesta informació es concreta facilitant una descripció dels fets constitutius de infracció penal incloent, si es coneixen, el lloc i la hora així com la possible tipificació jurídica, de forma suficientment detallada, en funció de la fase del procés penal en la que es faciliti aquesta descripció, amb la finalitat de salvaguardar l’equitat del procediment i permetre l’exercici efectiu dels drets de defensa³⁴.

³¹ STEDH, Cas Cortesis c. Grècia, de 12 de juny de 2012, apartat 62. En aquest supòsit, el Tribunal va considerar vulnerada la clàusula de l’article 5.2 CEDH donat que el detingut va haver d’esperar vint-i-nou hores per ser informat del motiu de la seva detenció.

³² Otamendi Zozaya, F. (2017). *Las últimas reformas de la Ley de Enjuiciamiento Criminal: Una visión práctica tras un año de vigencia*. Madrid: Dykinson, S.L. p. 40

³³ Ilustre Col·legi de l’Advocacia de Barcelona. *Nuevos Contenidos del derecho de defensa de la persona investigada y acusada en el proceso penal: Información y asistencia letrada. Novedades en el estatuto de la persona detenida*. Recuperat de:

<http://www.icab.cat/files/242-497589-DOCUMENTO/Tex-Def-NUEVOS-CONTENIDOS-DERECHO-DE-DEFENSA-DE-LA-PERSONA-INVESTIGADA-Y-ACUSADA-EN-EL-PROCESO-PENAL.pdf>

³⁴ Considerant 28 de la Directiva 212/13/UE

Un cop analitzat el contingut de la informació a transmetre que preveu la Directiva, convé analitzar les principals notes distintives que s'han introduït a la LECrim respecte la regulació del contingut d'aquest dret del que són titulars les persones detingudes o preses.

Així doncs, l'article 520.2 de la LECrim assenyala com elements integrants del contingut de la informació els fets que s'atribueixen i les raons motivadores de la seva privació de llibertat, així com els drets que l'assisteixen.

La informació sobre els “fets que s'atribueixen” al detingut exigeix que se l'informi, de la forma més precisa possible, de les concretes circumstàncies fàctiques que integren els fets que han provocat la seva detenció, és a dir, s'haurà d'indicar la data i hora de comissió, així com la identitat de la víctima o persona perjudicada, per tal que el detingut tingui coneixement quins són els concrets fets que han motivat l'actuació policial i la mesura cautelar i, consegüentment, poder garantir l'efectiu exercici del dret de defensa per part del detingut³⁵.

Per concloure, el precepte també exigeix que s'informi al detingut de les “raons motivadores de la seva privació de llibertat”, la qual cosa suposa que s'haurà d'explicar al detingut els motius que fonamenten l'adopció d'aquesta mesura restrictiva del seu dret fonamental a la llibertat, previst a l'article 17.1 CE, en comptes de simplement citar-lo perquè acudeixi a declarar en qualitat d'investigat d'acord l'article 486 i següents de la LECrim³⁶. A més, el dret a la informació sobre les raons motivadores de la privació de llibertat s'ha de relacionar amb els pressupòsits prevists a l'article 492 LECrim, ja que recull les causes que han de concórrer perquè l'autoritat o els agents de la Policia puguin practicar detencions.³⁷

Per tant, “el dret a ser informat de l'acusació de la persona detinguda compren, excepte situacions de secret, no només el dret a saber de què se l'acusa sinó que també el dret a conèixer qui acusa i perquè, donant compte de les fonts de prova sobre les que es basa la mateixa”³⁸.

³⁵ Ilustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona. *Nuevos Contenidos del derecho de defensa de la persona investigada y acusada en el proceso penal: Información y asistencia letrada. Novedades en el estatuto de la persona detenida*. Recuperat de: <http://www.icab.cat/files/242-497589-DOCUMENTO/Tex-Def-NUEVOS-CONTENIDOS-DERECHO-DE-DEFENSA-DE-LA-PERSONA-INVESTIGADA-Y-ACUSADA-EN-EL-PROCESO-PENAL.pdf>

³⁶ Otamendi Zozaya, F. (2017). *Las últimas reformas de la Ley de Enjuiciamiento Criminal: Una visión práctica tras un año de vigencia*. Madrid: Dykinson, S.L. p. 41

³⁷ Circular 3/2018, sobre el dret d'informació dels investigats en els processos penals. p. 11.

³⁸ Interlocutòria AP 520/2018, de 24 de maig de 2018, FJ 3.

2.1.3. Jurisprudència

La recent **Sentència del Tribunal Constitucional nº 21/2018, de 5 de març** té especial transcendència constitucional, donat que prèviament no havia existit doctrina d'aquest Tribunal sobre l'abast del dret fonamental del detingut a ser informat dels fets que se l'atribueixen i les raons motivadores de la seva privació de llibertat, i la seva connexió amb el dret d'accés als elements de les actuacions que siguin essencials per impugnar la legalitat de la detenció i el propi dret d'assistència lletrada al detingut.

A través d'aquesta sentència, es resol un recurs d'empara plantejat per un subjecte que, juntament amb altres tres persones, havia estat detingut per la policia degut a la seva presumpte participació en la comissió d'un delictes de lesions a resultes de d'una baralla que s'havia produït instants abans de la detenció. En el supòsit plantejat, entre d'altres queixes, el recurrent afirma que només va ser informat verbalment del fet il·lícit que se l'atribuïa (una agressió en grup), de la seva qualificació jurídica (delictes de lesions), del lloc, data i hora de la seva comissió i també del lloc, data i hora en que es va produir la detenció, però que com a "motiu" de la mateixa només se li va indicar que havia estat detingut "*per ser interceptat en el lloc dels fets pels efectius policials actuants*".

Per una banda, el Tribunal enumera de forma detallada en el seu **Fonament jurídic sisè** diferents elements³⁹ que cal tenir en compte en relació al dret a la informació sobre els fets i les raons que han motivat la detenció, que alhora serveixen per constatar els diferents aspectes exposats anteriorment:

En primer lloc, com novetat de la regulació legal introduïda, destaca que la informació ha de ser traslladada al detingut de *forma* escrita, de manera que és insuficient la informació verbal. Doncs, ha de formalitzar-se en un document que ha de ser entregat al detingut, possibilitant que sigui el mateix document en el que es reculli la informació sobre els seus drets.

Respecte al *moment* en que la informació ha de ser facilitada, d'acord amb el que disposa la llei, el tribunal manifesta que aquesta haurà de facilitar-se "*de forma immediata*" en els casos de privació de llibertat i que, en tot cas, en garantia del dret de defensa, s'haurà de proporcionar abans del seu primer interrogatori per part de la policia.

A més a més, el Tribunal assenyala que perquè la informació facilitada resulti suficient, aquesta ha de tenir *triple contingut*: s'ha d'informar sobre els *fets atribuïts*; sobre les *raons motivadores* de la privació de llibertat i als *drets* que defineixen l'estatut personal del detingut. Concretament, manifesta el següent:

"La informació que la policia ha de facilitar al detingut s'estén als motius jurídics i fàctics de la detenció, és a dir, no només ha d'identificar i qualificar provisionalment la infracció penal que es sospita que ha comès la persona detinguda, sinó també les dades objectives que

³⁹ SAP de Madrid nº 521/2018, de 23 de juliol de 2018, FJ 2. En aquesta sentència es repeteix aquesta mateixa doctrina en relació als diferents elements a destacar (forma, moment i triple contingut) respecte el dret a la informació sobre els fets i les raons motivadores de la detenció.

permeten establir una connexió lògica entre la conducta del sospitós i el fet investigat. No es suficient, per tant, fer referència al fet investigat, lloc i data de comissió o la seva qualificació jurídica provisional, sinó que la informació policial ha de posar també de manifest el fonament de la connexió subjectiva i objectiva del detingut amb el fet il·lícit que justifica la detenció. En aquest sentit, la Comissió Nacional de Coordinació de la Policia Judicial, en la seva reunió de 15 de juliol de 2015, va fixar com a contingut mínim d'informació policial que ha de facilitar-se als detinguts la que es refereix al lloc, data i hora de la detenció i la comissió de delictes, a la identificació del fet delictiu, i també als indicis dels quals es dedueix la participació del detingut en el fet delictiu, indicis sobre els que ha de ressenyar-se la seva procedència objectiva”.

D'altra banda, en el **Fonament jurídic novè**, assenyala que les diferents actuacions remeses van permetre constatar la concurrència d'altres circumstàncies amb força indiciària, que essent concloents en la decisió de detenir al demandant, es van ometre en el moment de facilitar-li la informació preceptiva, com eren:

- El fet que instants abans de la detenció, els agents de policia havien tingut coneixement verbal de que s'estava produint una baralla entre joves gràcies a l'avís d'altres persones que circulaven per la zona.
- El fet que els agents observessin al demandant d'empara i als altres joves detinguts fugint del lloc dels fets i que un d'ells deixés anar un matxet al terra durant la fugida.

Per tant, en paraules textuais del Tribunal:

“Van ser aquestes dades objectives sobre diferents fets de la mateixa agressió les que van permetre establir un vincle de connexió probable entre els joves detinguts i la agressió investigada, constituïnt així les raons objectives de la detenció i que, com a tals, haurien d'haver format part nuclear de la informació facilitada al detingut i al seu lletrat per objectivar que es trobava incurs en una de les causes de detenció previstes per la llei. (...).

Tota aquesta informació s'hauria d'haver proporcionat al detingut per escrit i fer-se constar de forma fefaent mitjançant un procediment de registre que permetés la seva verificació; només així el detingut o el seu advocat podrien qüestionar la suficiència o consistència de les raons que van justificar la detenció (...).

La informació facilitada al demandant d'empara (sobre les raons de la detenció) no va proporcionar una base real suficient de la que pogués inferir-se racionalment la seva participació en el delictes investigat i no li van permetre, per insuficient, qüestionar fundadament la seva privació de llibertat. Si bé, la causa de la detenció era una de les

previstes per la llei (la de l'article 492.4 LECrim⁴⁰), però les raons de la detenció de les quals va ser informat el demandant no van incloure aquelles que justificaven de forma fonamentada la decisió policial, ja que, "haver estat interceptat en el lloc dels fets", a excepció de la proximitat física, no connectaven al detingut i els seus acompanyants amb la participació en l'agressió investigada".

Atenent a als arguments exposats del Tribunal, en aquest supòsit es va constatar la vulneració de les garanties de l'article 17.1 i 17.3 CE com a conseqüència de que el detingut únicament va ser informat oralment del fet investigat (una agressió en grup), de la seva qualificació jurídica (un delictes de lesions) i de la data, hora, i lloc en que es va produir la detenció, sense informar-lo de forma suficient sobre quines eren les raons que van justificar la detenció governativa i, per tant, es va estimar la petició d'empara.

De fet, aquesta línia jurisprudencial sostinguda pel Tribunal Constitucional que s'acaba d'exposar recentment ja havia estat defensada en la praxi dels Tribunals d'instància. Així doncs, per mencionar-ne un sol exemple, és interessant la **Interlocutòria de l'Audiència Provincial de Girona (Secció 3^a) nº 74/2017, de 2 de febrer**, a través de la qual es resolia un recurs d'apel·lació.

Es tracta d'un cas en el que es va detenir a un subjecte degut a la presumpta comissió de delictes contra la propietat industrial, blanqueig de capitals i pertinença a organització criminal i respecte el qual, posteriorment, es va acordar la seva llibertat provisional amb la imposició d'una mesura cautelar consistent en la compareixença *apud acta*. No obstant, durant el temps de la detenció no se'l va informar dels fets que se l'atribuïen ni les raons que van motivar la seva privació de llibertat, doncs, tal i com va manifestar el Tribunal en el seu **Fonament Jurídic primer**:

"El fet que les diligències estiguessin declarades secretes no justifica la falta de informació sobre els fets que s'atribuïen al detingut, ja que el que limita el mencionat secret és l'accés de les parts personades a tenir coneixement de les actuacions i intervenir en totes les diligències, d'acord l'article 302 de la LECrim, tractant-se d'una qüestió diferent a la obligació policial d'informar a la persona detinguda dels fets pels quals se la deté. (...) De la mateixa manera, s'havia d'informar al detingut dels motius pels quals es considerava procedent la seva privació de llibertat, descartant-se la simple citació perquè acudeixi a declarar en qualitat d'investigat, circumstància que no es va fer constar a l'acta d'informació de drets del detingut.

⁴⁰ Article 492.4^o LECrim: *L'Autoritat o agent de Policia judicial tindrà la obligació de detenir quan concorrin les dues circumstàncies següents:*

1.ª Que l'Autoritat o agent tingui motius racionals suficients per creure en la existència d'un fet que presenti caràcters de delictes.
2.ª Que tingui també motius racionals suficients per creure que la persona a qui intenti detenir va tenir participació en ell.

La privació de llibertat del recurrent per la policia, en no haver estat informat de les raons de la mateixa, d'acord l'article 520.2 de la LECrim, va vulnerar el seu dret fonamental a la llibertat establerta a l'article 17 CE. No es tracta de que la detenció hagi estat nul·la perquè no es tracti d'un fet físic que, com a tal, no pugui ser declarat inexistent, sinó il·legal per absència de compliment de les formalitats legalment establertes per a la seva pràctica”.

Tanmateix, en relació a l'adopció de la mesura cautelar, el Tribunal sosté al **Fonament Jurídic tercer**:

“En aquest supòsit es diu que s'atribueix al recurrent la comissió d'un delictes contra la propietat industrial, però no es fa referència als fets que integren tal delictes ni als indicis en que es sustenta la participació del recurrent en el mateix (...). Aquesta falta d'especificació dels indicis no permet considerar complert el pressupòsit objectiu o material per a l'adopció de les mesures cautelars imposades, que és la concurrència de “motius suficients” per creure responsable dels delictes al recurrent, raó per la qual es va acordar la seva llibertat”.

En definitiva, no serà suficient informar al detingut únicament sobre el tipus de delictes i fets que se l'atribueixen, així com sobre els drets que l'assisteixen; sinó que aquesta informació també s'haurà d'estendre a la existència de indicis racionals de la comissió d'un fet constitutiu de delictes, així com en la necessitat de privar de llibertat per tal de salvaguardar un interès constitucionalment legítim⁴¹. Doncs, la finalitat última d'aquesta informació no és altra que garantir l'efectiu exercici del dret de defensa per part del detingut⁴².

2.2. Dret a ser informat sobre altres drets que assisteixen al detingut o pres: Especial referència al dret d'accés als elements de les actuacions que són essencials per impugnar la legalitat de la detenció o privació de llibertat

L'article 520.2 de la LECrim, no només reconeix a tota persona detinguda o presa el dret a ser informat sobre els fets que se l'atribueixen i sobre les raons motivadores de la seva detenció, sinó que, de forma instrumental a aquest dret⁴³, i a resultes de la reforma de la LECrim de 2015, s'ha afegit com a novetat al mateix precepte la lletra d), que preveu el *dret d'accés als elements de les actuacions que siguin essencials per impugnar la legalitat de la detenció o privació de llibertat*, que alhora és una vessant del dret a la informació⁴⁴.

⁴¹ Otamendi Zozaya, F. (2017). *Las últimas reformas de la Ley de Enjuiciamiento Criminal: Una visión práctica tras un año de vigencia*. Madrid: Dykinson, S.L. p. 55

⁴² Interlocutòria del Jutjat d'Instrucció n° 2 de Pamplona, de 9 de novembre de 2016, FJ 4.

⁴³ STC n° 21/2018, de 5 de març, FJ 7

⁴⁴ Gómez - Jara Díez, C. (2017). Secreto de sumario, prisión provisional y derecho de acceso al expediente: a propósito del auto de la Audiencia Provincial de Madrid de 12 de abril de 2016 y otros desarrollos recientes. *Diario LA LEY* (8930), p. 1-23 Recuperat de:

Amb aquest dret es tracta de proporcionar, amb anterioritat a la interposició del recurs, únicament aquella informació que sigui fonamental perquè sigui possible valorar la legalitat de la detenció o privació de llibertat⁴⁵, per això, l'article 520.2 de la LECrim també disposa que s'haurà d'informar al detingut del procediment per mitjà del qual pot impugnar la legalitat de la seva detenció⁴⁶.

L'origen d'aquesta regulació es troba a l'article 7 de la Directiva 2012/13/UE, la qual indica al seu primer apartat que: *“Quan una persona sigui objecte de detenció o privació de llibertat en qualsevol fase del procés penal, els Estats membres garantiran que s'entregui a la persona detinguda o al seu advocat aquells **documents** relacionats amb l'expedient específic que obrin en poder de les autoritats competents i que resultin **fondamentals per impugnar** de manera efectiva, d'acord l'establert en la legislació nacional, la **legalitat de la detenció o de la privació de llibertat**”*.

Tanmateix, els Considerants (30) i (31) de la mateixa Directiva, de forma més detallada quant al contingut, determinen el següent:

(30) *“Els documents i, si procedeix, fotografies i gravacions de so o de vídeo, que resultin fonamentals per impugnar de forma efectiva la legalitat de la detenció o privació de llibertat d'una persona sospitosa o acusada, d'acord la legislació nacional, s'han de posar a disposició d'aquesta o del seu advocat com a molt tard abans del moment en que una autoritat judicial competent hagi de decidir sobre la legalitat de la detenció o privació de llibertat de conformitat amb l'article 5.4 CEDH, i en el moment oportú per permetre l'exercici efectiu del dret a impugnar la legalitat de la detenció o privació de llibertat”*.

(31) *“A efectes de la present Directiva, l'accés a les proves materials, tal com les defineix la legislació nacional, ja siguin favorables o desfavorables per la persona sospitosa o acusada i que obrin en poder de les autoritats competents responsables de l'expedient penal específic, ha d'incloure l'accés a materials com, per exemple, documents i, si procedeix, fotografies i gravacions de so o de vídeo (...)”*.

D'aquesta manera, malgrat la connexió existent entre el dret a ser informat sobre els fets que s'atribueixen al detingut i sobre les raons motivadores de la seva detenció, previst al primer paràgraf de l'article 520.2 de la LECrim, respecte el nou dret d'accés als elements essencials de les actuacions garantit per la lletra d) de la mateixa disposició, es tracta de dos drets diferents, doncs, segons es va posar de manifest al **Fonament Jurídic sisè de la Interlocutòria del Jutjat de Instrucció n° 2 de Pamplona, de 9 de novembre de 2016**, en el marc d'un procediment d'Habeas Corpus en el que es

http://ueap.es/wp-content/uploads/2017/07/GOMEZ-JARA_Prision-secreto-y-acceso-al-expediente_Formato.pdf

⁴⁵ Quart paràgraf de l'apartat IV del Prèambol de la LO 5/2015, de 27 d'abril.

⁴⁶ Això suposa que se li haurà d'informar sobre la possibilitat de prestar una sol·licitud *“d'Habeas Corpus”*.

van declarar secretes les diligències judicials, el Jutge Instructor va manifestar el que s'exposa a continuació:

“La obligació policial d'informar al detingut dels fets que se l'atribueixen i de les raons motivadores de la seva detenció no pot confondre's amb el dret del detingut accedir als elements de les actuacions que siguin essencials per impugnar la legalitat de la seva detenció, tal i com semblava entendre la policia en aquest cas, doncs són dues coses completament diferents amb un tractament jurídic diferent. (...).

En cap cas, ni tan sol quan la causa estigui declarada secreta o s'hagi acordat la incomunicació del detingut, podrà privar-se a aquest o al seu advocat de la informació necessària perquè aquest pugui impugnar la legalitat de la detenció. En conseqüència, caldrà determinar què s'ha d'entendre per “elements essencials per impugnar la legalitat de la privació de llibertat”.

2.2.1. Els elements essencials

Segons s'ha pogut avançar amb la resolució citada anteriorment, per poder entendre i delimitar quin és l'abast d'aquest dret d'accés als elements essencials per impugnar la detenció, prèviament cal determinar quins són aquells elements de les actuacions que es consideren “essencials” (o “fonamentals” en termes de la Directiva) i que s'han de facilitar al detingut i al seu advocat per tal de poder impugnar la legalitat de la mesura privativa de llibertat acordada.

En aquest sentit, cal fer referència als *Criteris per la pràctica de Diligències per la Policia Judicial* aprovats per la Comissió Nacional de Coordinació de la Policia Judicial (CNCPJ) a la seva última reunió que va tenir lloc el dia 3 d'abril de 2017 ⁴⁷, en els quals es contenen una relació d'elements de les actuacions que s'han interpretat com a “essencials” i que han de facilitar-se al detingut perquè pugui impugnar la seva privació de llibertat.

Així doncs, el dret d'accés als elements essencials de les actuacions ha estat reconegut per les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat de forma uniforme, ja que l'actuació d'aquests estarà subjecta als criteris harmonitzats per la CNCPJ⁴⁸, en els quals s'inclouen com a “elements essencials” els següents:

⁴⁷ Comisión Nacional de Coordinación de la Policia Judicial. (2017). *Criterios para la Práctica de Diligencias por la Policia Judicial*. Recuperat de: <https://cdn.website-editor.net/9947f3d2720f442081be05c356461063/files/uploaded/criteriospracticadiligenciaspoliciajudicial.pdf>

⁴⁸ Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona. (2015). *Cuestiones prácticas, incidencias detectadas y posibles soluciones relativas a la asistencia letrada al detenido, tras las modificaciones operadas en los artículos 118 y 520 LECrim*. Recuperat de:

- Lloc, data i hora de la detenció;
- Lloc, data i hora de la comissió del delicte;
- Identificació del fet delictiu que motiva la detenció i breu resum dels fets; i
- Indicis, de forma genèrica, dels quals es dedueixi la participació del detingut en el fet delictiu (per exemple: reconeixement per part de diverses persones; declaració de testimonis; empremtes dactilars, etc).

Ara bé, aquests criteris recullen el mandat segons el qual, “no s’ exhibirà ni es facilitarà còpia de la denúncia /atestat ni de qualsevol altre document al detingut i/o lletrat”.

És interessant advertir que l’ II·lustre Col·legi de l’ Advocacia de Barcelona (ICAB) ha posat de manifest que en té constància de que, a la pràctica, a la ciutat de Barcelona, els Mossos d’ esquadra donen per exercitat aquest dret dels detinguts, en relació a l’ accés als elements de les actuacions que són essencials, a través del document denominat “N01, Acta de drets dels detingut” que es limita a exposar un breu resum dels fets i dels indicis de la participació dels detinguts només fent constar una creu en alguna de les caselles que s’ inclouen en el mateix, per exemple, per indicar si aquests indicis provenen de documents que incriminen al detingut, o de la declaració de testimonis, del fet que els agents hagin presenciat els fets, etc⁴⁹.

No obstant, segons ha argumentat el mateix II·lustre Col·legi de l’ Advocacia de Barcelona, el dret d’ accés als elements essencials de les actuacions, previst a l’ article 520.2 d) LECrim, no pot entendre’s satisfet exclusivament amb “l’ Acta N01 de drets del detingut” per diverses raons⁵⁰:

En primer lloc, perquè un òrgan administratiu, com ho és la CNCPJ, no està habilitat per dictar instruccions als Cossos i Forces de Seguretat de l’ Estat que contradiguin normes amb rang de Llei Orgànica (arts. 118 i 520 LECrim, transposats a través de la LO 5/2015 i 13/2015).

En termes similars, l’ anàlisi realitzat pels *Serveis Jurídics del Consell General de la regulació dels drets de les persones detingudes*, també ha qüestionat que la Comissió estigui facultada per interpretar quins són els elements considerats essencials que s’ han de facilitar al detingut per impugnar la legalitat de la detenció o de la privació de llibertat i quins no, amb l’ argument de que es tracta de drets continguts en una Directiva, i a la LECrim, transposats per una Llei Orgànica. Per tant, no admeten que aquest òrgan de caràcter administratiu pugui regular l’ activitat de la Policia Judicial limitant drets fonamentals del detingut, com el dret de defensa consagrat a l’ article 24.2 CE, sinó que únicament la consideren habilitada per determinar l’ actuació de la Policia Judicial en aquelles qüestions que facin referència a

[https://www.icab.es/files/242-495218-DOCUMENTO/Cuestiones practicas tras la entrada en vigor de la LO 13 2016.pdf](https://www.icab.es/files/242-495218-DOCUMENTO/Cuestiones_practicas_tras_la_entrada_en_vigor_de_la_LO_13_2016.pdf)

⁴⁹ II·lustre Col·legi de l’ Advocacia de Barcelona. (2015). *Op Cit*.

⁵⁰ II·lustre Col·legi de l’ Advocacia de Barcelona. (2015). *Op Cit*.

aspectes purament orgànics i operatius, i sempre respectant al màxim la legalitat vigent i els drets fonamentals dels detinguts⁵¹.

En segon lloc, pel fet que l'article 520.2 LECrim el que pretén és que el detingut i el seu lletrat accedeixin als elements de les actuacions i puguin tenir coneixements del contingut de l'atestat o de la denúncia, especialment, dels concrets fets atribuïts i dels indicis que disposa la policia per acordar la detenció, donat que la finalitat a la que respon aquest dret no és altra que garantir el dret de defensa del detingut des de el mateix moment de la pràctica de la seva privació de llibertat i donar-li la possibilitat d'impugnar-la en cas de creure-ho convenient, un cop s'hagi posat a la seva disposició la mencionada informació. Per la qual cosa, l'ICAB ha sostingut que aquest dret d'accés no es pot considerar complert només amb el contingut de informació que s'està traslladant actualment en la pràctica policial, doncs es limiten a "informar" en comptes de permetre un accés i un examen real de les actuacions⁵².

A continuació, convé analitzar la interpretació que ha realitzat el Tribunal Constitucional sobre què ha d'entendre's per "elements essencials de les actuacions" a la transcendent **Sentència nº 13/2017, de 30 de gener**, ja que va servir de precedent per a la interpretació del nou dret reconegut al detingut i al seu lletrat relatiu a l'accés dels elements de les actuacions que siguin essencials per impugnar la legalitat de la detenció.

La sentència resol un recurs d'empara interposat contra una interlocutòria que va desestimar la solitud "d'Habeas Corpus" instada per dos subjectes que havien estat detinguts per la presumpta comissió de diversos delictes de robatori amb força, un delictes de danys i de pertinença a grup criminal, al·legant la vulneració de diversos drets constitucionals a conseqüència de la negativa dels agents a facilitar al lletrat l'accés a l'expedient de la causa.

Prèviament, cal assenyalar que en la data que es van produir els fets del supòsit plantejat encara no s'havia transposat, dins el termini prescrit, la Directiva 2012/13/UE, relativa al dret a la informació en els processos penals a l'ordenament jurídic espanyol. No obstant, el TC, atenent a la primacia del Dret comunitari i a la doctrina establerta pel Tribunal de Justícia de la Unió Europea⁵³ sobre *l'efecte directe vertical* de les Directives europees que atribueixin drets als ciutadans inclosos en disposicions de

⁵¹ Servicios Jurídicos del Consejo General de la regulación de los derechos de las personas detenidas. (2016). *Análisis por los Servicios Jurídicos del Consejo General de la regulación de los derechos de las personas detenidas; en particular, el derecho a examinar las actuaciones policiales*. Recuperat de: <http://icalapalma.com/wp-content/uploads/2016/12/ANA%CC%81LISIS-SERVICIOS-JURI%CC%81DICOS.docx>.

⁵² Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona. (2015). *Cuestiones prácticas, incidencias detectadas y posibles soluciones relativas a la asistencia letrada al detenido, tras las modificaciones operadas en los artículos 118 y 520 LECrim*. Recuperat de: https://www.icab.es/files/242-495218-DOCUMENTO/Cuestiones_practicas_tras_la_entrada_en_vigor_de_la_LO_13_2016.pdf

⁵³ SSTDH, Cas Van Duyn, de 4 de desembre; Cas Ratti, de 5 d'abril, entre d'altres.

caràcter “incondicional” i “suficientment precises”, reconeix l’aplicabilitat de la mateixa, concretament, del seu article 7.1 relatiu al dret d’accés als materials de l’expedient per les persones detingudes i pel seu advocat que resultin fonamentals per poder impugnar la legalitat de la detenció.

Doncs bé, el Tribunal argumenta que la interlocutòria a través de la qual el Jutge instructor nega l’entrega de l’expedient a l’advocat dels detinguts es limitava a assenyalar que l’accés a l’expedient no era possible en no existir, com a tal, aquest expedient pel fet que l’Equip de Policia Judicial es trobava “*practicant diligències i confeccionant l’atestat, sense haver pogut finalitzar-les*”.

No obstant, en discordança amb l’argument donat per l’òrgan instructor, el TC al seu **Fonament Jurídic setè** exposa la seva interpretació al respecte:

La pròpia lògica dels fets narrats a l’atestat policial desvirtuen aquesta afirmació: si la detenció es va desencadenar a resultes d’un operatiu policial contra persones assenyalades per la comissió de diversos delictes en diverses localitats, almenys devien existir sobre algun suport (paper o informàtic) les denúncies de tals delictes, així com la documentació dels registres efectuats al detenir-los (...).

No hi havia cap motiu recolzat en la Directiva 2012/13/UE per dilatar aquesta entrega (...). L’accés als elements fonamentals per impugnar la legalitat la detenció no admet dilacions per poder ser consultat amb temps suficients perquè l’advocat pugui assessorar als detinguts abans del seu interrogatori”.

La negativa sense justificació de l’instructor a l’entrega del material del que ja disposava va provocar la vulneració del dret d’assistència lletrada (art. 17.3 CE), el qual inclou en el seu contingut el dret del detingut i el seu lletrat a accedir als elements fonamentals (art. 7.1 de la Directiva 2012/13/UE) per impugnar la seva situació privativa de llibertat. Al desestimar posteriorment la sol·licitud “d’Habeas Corpus” dels recurrents es va deixar de reparar la lesió d’aquell dret fonamental”.

En suma, es va considerar vulnerat el dret a l’assistència lletrada (17.3 CE) i consegüentment el dret a la llibertat individual (art.17.1 CE), ja que la detenció no es va dur a terme amb observança de les previsions de l’ordenament, per tot això, es va estimar el recurs d’empara.

Així mateix, convé destacar, de nou, la recent **Sentència del Tribunal Constitucional nº 21/2018, de 5 de març**, que resolva un recurs d’empara interposat contra una interlocutòria denegatòria de la incoació d’un procediment “d’Habeas Corpus”.

Cal recordar que en aquest supòsit, el demandant d’empara (i detingut) va considerar vulnerat el seu dret a rebre assistència lletrada eficaç com a garantia del seu dret a la llibertat personal (arts. 17.3 i 17.1 CE)

en relació amb el dret de defensa i tutela judicial efectiva (art. 24.2 i 24.1 CE) pel fet que les autoritats policials que van practicar la detenció i encarregades d'instruir l'atestat no el van informar del seu dret d'accés a les actuacions essencials per impugnar la legalitat de la detenció, ni tampoc es va permetre al seu advocat a tenir accés a l'atestat durant el temps que va tenir lloc la mateixa, sinó que només se'l va informar verbalment sobre la qualificació jurídica del delictes impugnat, del lloc, data i hora de la seva comissió i detenció.

El Tribunal al seu **Fonament Jurídic setè**, fent al·lusió a la inicial STC 13/2017, de 30 de gener, en la que es van analitzar quins podien ser els elements essencials que justificaven la detenció o privació de llibertat, a tall d'exemple, menciona alguns d'aquests:

“La determinació de quins són els aquests elements és necessàriament casuística, doncs depèn de les circumstàncies que han justificat la detenció. A mode d'exemple, poden ser elements essencials que fonamentin la detenció, atenent a les circumstàncies de cada cas, la pròpia denuncia dels fets, quan incorpora imputacions de part que incriminen al detingut; o la documentació de testimonis incriminatòria, així com el contingut dels informes pericials científics que estableixin un vincle de connexió entre el fet investigat i el detingut; així mateix ho poden ser els documents, fotografies i gravacions de so o vídeo que objectivament relacionin al sospitós amb la infracció penal, i igualment les actes que recullin el resultat del registre d'un immoble o un altre tipus de béns. (...).

En definitiva, tant el TC com el legislador europeu consideren que el dret d'accés consisteix en entregar al detingut i al seu advocat la documentació que obri en l'atestat, sigui en “suport de paper o informàtic”, de manera que no es limitarà només a mera informació extreta del mateix, ja que això restringiria el dret a conèixer les raons de la detenció i el principi d'igualtat d'armes, no essent admissible que només una de les parts tingui accés a totes les dades i l'altra només una selecció més o menys interessada dels mateixos⁵⁴.

Tot seguit, cal afegir que al mateix raonament jurídic de l'anterior sentència, el Tribunal assenyala alguns aspectes sobre aquest dret: En primer lloc, indica que la existeix una connexió entre el dret a conèixer les raons de la detenció i el dret a accedir als elements de les actuacions que siguin essencials per impugnar la legalitat de la mateixa, donat que el dret d'accés als elements essencials de les actuacions és instrumental al dret a rebre informació sobre les raons de la detenció i té per finalitat facilitar al

⁵⁴ Juan Carlos da Silva. (2017). Papeles de Derecho Europeo e Integración Regional: *La definición europea del derecho de acceso al atestado policial en los casos de privación de libertad: STC 13/2017, de 30 de enero. n.º 33*. Recuperat de: Instituto de Derecho Europeo e Integración Regional (IDEIR), de la Universidad Complutense de Madrid): <https://www.ucm.es/data/cont/docs/595-2017-05-22-Da%20Silva49.pdf>.

detingut la possibilitat de contrastar objectivament la veracitat i consistència de la informació rebuda quan aquest sol·liciti l'accés a aquella part de les actuacions que recullin les raons que van motivar la seva detenció. Per tant, serà al detingut a qui correspongui instar l'exercici d'aquest dret d'accés, sol·licitant justificadament els elements de les actuacions als que vulgui accedir.

D'aquesta manera, en cas de desacord sobre la suficiència de la informació o de l'accés a les actuacions facilitat, el detingut podrà posar-ho en qüestió front el Jutge a través del procediment “*d'Habeas Corpus*”, per tal que l'autoritat judicial valori la legalitat de la detenció i, per tant, si s'estan respectant els drets que la Constitució i les lleis processals reconeixen al detingut [art. 1, lletra d) de la Llei Orgànica 6/1984].

En segon lloc, determina que el moment en que s'ha d'exercir aquest dret és després d'haver-se informat sobre les raons fàctiques i jurídiques de la detenció i abans de ser interrogat per primer cop per la policia i, consegüentment, abans de que s'hagi finalitzat la redacció de l'atestat.

En darrer lloc, pel que fa a la forma, argumenta que un cop el detingut hagi sol·licitat l'accés, aquest “*s'ha de produir de forma efectiva mitjançant l'exhibició, entrega de còpia o qualsevol altre mètode que, garantint la integritat de les actuacions, permeti al detingut conèixer i comprovar per sí, o a través del seu lletrat, les bases objectives de la seva privació de llibertat*”.

2.2.2. L'accés a l'atestat policial

El següent punt a considerar és si en seu policial el detingut o el seu advocat tenen dret a accedir a l'atestat policial en la seva integritat.

Per tal d'oferir una resposta al respecte, de nou, convé analitzar com es va pronunciar el TC a la **Sentència nº 21/2018, de 5 de març** al seu **Fonament Jurídic vuitè**.

En primer terme, s'adverteix que en el supòsit plantejat el lletrat del detingut va sol·licitar tenir accés a l'atestat per tal d'examinar els elements que justificaven la legalitat de la detenció, no obstant, el Jutge instructor va desestimar tal petició, circumstància que va propiciar la posterior sol·licitud incoació del procediment “*d'Habeas Corpus*”.

Davant la sol·licitud d'accés a l'atestat, el Tribunal adverteix que:

“Resulta precís aclarir que la pròpia dicció del precepte legal al·legat, així com el seu fonament, permeten concloure que el dret incoat no atorga una facultat d'accés plena al contingut de les actuacions policials o judicials practicades amb anterioritat a la detenció, o com a conseqüència de la mateixa, que es plasmen a l'atestat doncs, més limitadament, únicament es reconeix l'accés a aquelles que siguin essencials per impugnar la legalitat de la detenció, és a dir, fonamentals o necessàries per qüestionar si la privació cautelar penal de llibertat s'ha produït en un dels casos previstos per la llei o si la mateixa es recolza en raons

objectives que permetin establir una connexió lògica entre la conducta del sospitós i el fet investigat, justificant així la privació de llibertat. (...).

A més a més, assenyala quina és la nota distintiva entre el contingut íntegre de l'atestat i els elements de les actuacions a les que ha de tenir accés el detingut en establir que:

“L'atestat pot contenir més informació sobre la investigació del fet delictiu d'aquella que s'ha de considerar essencial per justificar la detenció preventiva, doncs, pot haver en el mateix referències a terceres persones no detingudes, a fets diferents que no tinguin res a veure amb les raons concretes de la detenció, però que són connexos amb els que han donat lloc a la investigació, (...).

D'altra banda, s'ha de dir que no existeix cap precepte normatiu en virtut del qual es reconegui al detingut o al seu advocat el dret d'accés íntegre a l'atestat, ni tampoc s'ofereixi a l'advocat la possibilitat de que, en seu policial, pugui ser ell qui determini quins són els elements de les actuacions als que s'ha de donar accés per garantir el dret de defensa del detingut. Aquestes afirmacions s'extreuen de l'informe de investigació realitzat per alguns països europeus com Hungria, Itàlia, Lituània, Polònia i Espanya, a càrrec de l'organització “Rights International Spain” dirigit a comprovar el grau d'adequació de les diverses normatives nacionals a la Directiva de 2012⁵⁵.

Aquest informe posa de manifest que, actualment, els Cossos i Forces de Seguretat de l'Estat únicament estan seguint els Criteris establerts per la CNCPJ, de manera que, en essència, recau sobre les autoritats policials la decisió sobre quin és l'abast, cas per cas, dels elements essencials de les actuacions sobre els que es permetrà l'accés a la defensa⁵⁶. Per tant, atenent als mencionats Criteris, es pot comprovar que la CNCPJ en cap cas estableix que es pugui accedir a la integritat de l'atestat policial, sinó que únicament fa una enumeració de concrets elements als quals es permetrà accedir al detingut i al seu lletrat⁵⁷.

No obstant, és interessant posar de relleu que el mencionat informe d'investigació ha patentitzat que, a la pràctica, no s'està donant al detingut ni al seu advocat un accés efectiu ni tan sols als elements essencials de les actuacions, i ho ha reflectit a través de diferents percentatges obtinguts a partir de les respostes donades per diversos lletrats que van ser preguntats sobre si els agents policials possibilitaven

⁵⁵ Córdoba Gavín, M. (2017). *Directiva 2012/13/UE relativa al derecho a la información en los procesos penales*. Recuperat de: <http://www.rightsinternationalspain.org/uploads/publicacion/b72d4700116eb9b4ade5e2469da6a075b27e5c85.pdf>

⁵⁶ Córdoba Gavín, M. (2017) *Op Cit*.

⁵⁷ Servicios Jurídicos del Consejo General de la regulación de los derechos de las personas detenidas. (2016). *Análisis por los Servicios Jurídicos del Consejo General de la regulación de los derechos de las personas detenidas; en particular, el derecho a examinar las actuaciones policiales*. Recuperat de: <http://icalapalma.com/wp-content/uploads/2016/12/ANA%CC%81LISIS-SERVICIOS-JURI%CC%81DICOS.docx>.

un accés real i efectiu als elements essencials de les actuacions. Al respecte, un 20% dels advocats declaren que es garanteix sempre el dret d'accés als elements essencials; un 22'8% considera que aquest dret es garanteix en la meitat dels casos; i un 51'4% afirmen que en cap cas s'està respectant aquest dret i que la pràctica habitual del agents es limita a donar informació insuficient com per poder exercir de forma efectiva el dret de defensa⁵⁸.

Finalment, el referit informe manifesta que la posició dels agents es basa en argumentar que segueixen ordres dels seus superiors, els quals es regeixen pels Criteris, anteriorment exposats, acordats per la Comissió Nacional de Coordinació de la Policia Judicial.

Així doncs, en resposta a la qüestió plantejada a l'inici d'aquest apartat, s'ha de concloure que d'acord els criteris i jurisprudència exposats, l'exercici del dret de defensa front detencions preventives no faculta al detingut i al seu advocat en seu policial tenir accés a la integritat de l'atestat ni al ple contingut de les actuacions policials o judicials practicades abans de la detenció, sinó que únicament tindran permès accedir a aquells documents o parts de l'atestat que tinguin a veure amb la detenció, els fets i els motius que la justifiquen⁵⁹, és a dir, aquells que recolzin i que incloguin les dades objectives que la van justificar (com per exemple, l'avís previ a la policia sobre la existència de la baralla entre els joves; la percepció directa dels fets per part d'un dels agents; etc).

A més, tal i com reitera el Tribunal a la pròpia resolució, s'ha de tenir en compte que en el moment que és possible sol·licitar l'accés als elements de les actuacions per impugnar la legalitat de la detenció l'atestat, generalment no ha estat mai completat, ja que la declaració policial del sospitós encara no s'ha produït.

2.2.3. Excepcions al dret d'accés als elements essencials de les actuacions

D'altra banda, cal assenyalar que a vegades es poden donar certs supòsits que, *a priori*, poden suposar una limitació pel dret d'accés a les actuacions. Concretament, en aquells casos que s'hagin declarat secretes les actuacions, d'acord l'article 302 de la LECrim, o en el cas que s'hagi acordat la detenció o presó incomunicada (art 509 de la LECrim), així com també quan s'hagi determinat la necessitat de protegir a les víctimes, testimonis i pèrits (ex article 282 de la LECrim i LO 19/1994, de 23 de desembre, de protecció a testimonis i pèrits en causes criminals)⁶⁰.

Pel que fa al primer supòsit, l'article 302 de la LECrim preveu al segon paràgraf la possibilitat de que el Jutge de instrucció pugui declarar secretes les actuacions, de forma total o parcial, per temps no superior a un mes quan resulti necessari, ja sigui per evitar un risc greu per a la vida, llibertat o integritat

⁵⁸ Córdoba Gavín, M. (2017) *Op Cit*.

⁵⁹ Interlocutòria de l'Audiència Provincial nº 145/2019, de 12 de febrer, FJ 1

⁶⁰ Circular 3/2018, sobre el dret d'informació dels investigats en els processos penals. p. 21

física d'una altra persona, o bé, per prevenir una situació que pugui comprometre de forma greu el resultat de la investigació o del procés. De forma semblant, l'article 7.4 de la Directiva 2012/13/UE preveu la possibilitat de denegar l'accés a determinats materials en cas que es doni algunes de les situacions que recull el precepte, com per exemple, una situació d'amenaça greu per la vida o els drets fonamentals d'una altra persona; etc).

Ara bé, malgrat aquestes restriccions del dret d'accés previstes a ambdues normatives, convé assenyalar que l'últim paràgraf de l'article 302 de la LECrim ordena que: *“El disposat en aquest article s'entendrà sens perjudici del previst al segon paràgraf de l'article 505.3 de la LECrim”*; el qual prescriu que *“l'advocat de l'investigat o encausat tindrà, en tot cas, accés als elements de les actuacions que resultin essencials per impugnar la privació de llibertat de l'investigat o encausat”*.

En aquest sentit, segons han interpretat GÓNZALEZ CUELLAR, N. i MARCHENA GÓMEZ, M., *“l'accés als elements essencials per impugnar la legalitat de la detenció no es pot restringir ni tan sols quan s'hagi acordat el secret de la instrucció pel Jutjat”*⁶¹. De la mateixa manera, el professor GÓMEZ-JARA DÍAZ, C. en interpretació de l'article 7 de la Directiva estableix que quan una persona hagi estat detinguda o privada de la seva llibertat, se li hauran de proporcionar aquells *documents* (i no meres informacions orals) relacionats amb l'expedient específic perquè pugui impugnar la seva situació privativa de llibertat i que aquest dret que no es troba sotmès a cap limitació⁶².

Un cop exposat el contingut d'aquests articles, convé analitzar la interpretació que ha realitzat la jurisprudència sobre aquestes possibles limitacions. Així per exemple, a **la Interlocutòria n° 343/16, de l'Audiència Provincial de Madrid, de 12 d'abril de 2016**, es resol un recurs d'apel·lació amb origen d'un recurs de reforma que s'havia interposat contra una interlocutòria a través de la qual es declarava la presó provisional de l'investigat. El motiu del recurs, segons la part recurrent, es basava en que el Jutjat de Instrucció va denegar l'accés als elements de les actuacions que resultaven essencials per impugnar la privació de llibertat de l'investigat o encausat pel fet que s'havia declarat el secret de les actuacions, limitant-se a donar informació genèrica respecte la existència de conductes constitutives de delictes en el marc de la primera declaració judicial del recurrent es va limitar a donar informació.

L'Audiència Provincial va argumentar al seu **Fonament Jurídic primer**, que malgrat que la causa havia estat declarada secreta, això no constituïa un obstacle per possibilitar l'accés als elements essencials de les actuacions, ja que la reforma de l'article 302 LECrim, en el que es regula el secret de les actuacions,

⁶¹ Gómez - Jara Díez, C. (2017). Secreto de sumario, prisión provisional y derecho de acceso al expediente: a propósito del auto de la Audiencia Provincial de Madrid de 12 de abril de 2016 y otros desarrollos recientes. *Diario LA LEY (8930)*, p. 1-23 Recuperat de: http://ueap.es/wp-content/uploads/2017/07/GOMEZ-JARA_Prision-secreto-y-acceso-al-expediente_Formato.pdf

⁶² Gómez - Jara Díez, C. (2017). *Op Cit.*

estableix que “*el secret s’entendrà sens perjudici del previst a al segon paràgraf del tercer apartat de l’article 505 de la mateixa Llei processal*”. Tot seguit, sosté que el Jutjat d’Instrucció no va tenir en compte de mode suficient la nova regulació espanyola en transposició de la Directiva europea, vulnerant la regulació vigent sobre el dret d’accés a l’expedient, ja que en el transcurs d’un procediment sota secret de sumari, almenys, s’hauria d’haver proporcionat al detingut aquella informació que es considerava fonamental perquè donar-li la possibilitat de valorar la legalitat de la seva detenció o privació de llibertat. No obstant, en aquest cas no se’l va permetre accedir a aquella informació.

Així doncs, el Tribunal en aquesta resolució va adoptar una posició garantista dels drets del detingut i realitzant una interpretació de la legislació espanyola en consonància amb la normativa europea, de manera que va estimar el recurs conclouent que “*la falta d’entrega al recurrent o a la seva defensa dels documents integrats en la causa i que eren necessaris per impugnar la privació de llibertat, incompleix les disposicions legals citades i li genera indefensió, en impedir-lo articular la seva impugnació amb una informació suficient i disminuir la seva potencial eficàcia*”⁶³.

Així mateix, cal destacar la **Interlocutòria de l’Audiència Provincial nº 230/2018, de 22 de març**, el Tribunal declara al **Fonament Jurídic vuitè** respecte els casos que es declari el secret de les actuacions manifesta el següent:

“ Sobre la base del dret d’accés a l’expedient, a la causa, s’ha de proporcionar al detingut en el transcurs d’un procediment sota secret de sumari, al menys, aquella informació que sigui fonamental perquè sigui possible valorar la legalitat de la detenció o privació de llibertat. (...)

És evident que l’apartat 4 de l’article 7 de la Directiva 2012/13/UE estableix la possibilitat d’excloure determinats materials de l’expedient del dret d’accés de les parts; però també ho és que aquesta possibilitat no existeix conforme l’apartat 1, respecte els documents de l’expedient que resultin fonamentals per impugnar de manera efectiva la legalitat de la detenció o de la privació de llibertat.

El mateix s’ha de dir respecte els preceptes, sobre aquesta qüestió, de la LECrim. En ells no hi ha limitació legal pel detingut o pres o la seva defensa en quant al dret d’accés a la documentació que resulti essencial per impugnar la legalitat de la detenció o privació de llibertat (...)”.

⁶³ Interlocutòria de l’Audiència Provincial de Madrid, de 12 d’abril de 2016, FJ. 2

En segon lloc, a resultes de la reforma de la LECrim de 2015⁶⁴, en els casos en que s'hagi acordat la detenció o presó incomunicada que es regula a l'article 509 de la LECrim, el detingut o pres pot ser privat d'una sèrie de drets que s'enumeren a l'article 527 de la LECrim, entre els quals es recull la privació del dret accedir ell o el seu advocat a les actuacions⁶⁵. No obstant, la lletra d) de la mateixa disposició preveu que aquesta privació es donarà *“a excepció dels elements essencials per poder impugnar la legalitat de la detenció”*.

Finalment, tal i com preveu el Fonament Jurídic primer de la recent **Interlocutòria de l'Audiència Provincial nº 145/2019, de 12 de febrer**, cal afegir que *“en aquesta permanent conflictivitat entre el dret a la llibertat i la defensa del detingut amb la protecció de les potencials víctimes, serà necessari ponderar els interessos en pugna que demanen ser protegits en la substanciació del procés penal, com la especial protecció de les víctimes i testimonis, en els supòsits que resulti necessària, - d'acord l'article 282 de la LECrim i la LO 19/1994, de 23 de desembre, de protecció a testimonis i pèrits en causes criminals- , però, sens perjudici de que en la compareixença prèvia de l'article 505 de la LECrim s'insti i es faciliti al privat de llibertat l'accés d'aquells elements de les actuacions que es reputin indispensables, per essencials, per impugnar la seva privació de llibertat amb caràcter previ a la mateixa”*.

En definitiva, a col·lació dels preceptes i jurisprudència citada s'ha de concloure que malgrat que es pugui donar alguna de les situacions exposades, el detingut o privat de llibertat, o el seu lletrat, igualment tindran permès accedir a aquelles actuacions que siguin estrictament essencials i que recullin les dades que van fonamentar la detenció o privació de llibertat sense que se'ls pugui privar en cap cas d'aquest dret d'accés als elements essencials. Per tant, davant la limitació o la negativa policial de permetre l'accés als elements essencials de les actuacions, s'estaria restringint la finalitat a la que responen els preceptes, que és donar al detingut o pres la possibilitat d'impugnar, de forma immediata, la privació de la seva llibertat en cas que ho cregui oportú.

⁶⁴ LO13/2015, de 5 d'octubre, de modificació de la Llei d'Enjudiciament Criminal pel reforçament de les garanties processals i la regulació de les mesures d'investigació tecnològica.

⁶⁵ Article 527, lletra d) de la LECrim

3. EL DRET A LA INFORMACIÓ DE L'INVESTIGAT O ENCAUSAT DURANT LA INSTRUCCIÓ

3.1. Dret a ser informat dels fets que s'atribueixen a l'investigat i dels canvis rellevants en l'objecte de la investigació o en els fets imputats

3.1.1. Regulació

La Directiva 2012/13/UE, de 22 de maig de 2012, relativa al dret a la informació en els processos penals, recull al primer apartat del seu article 3 una relació de drets sobre els que ha de ser informada tota persona sospitosa o acusada, entre els quals es menciona el dret a ser informat de l'acusació. En particular, aquest dret es troba desenvolupat a l'article 6.1 de la mateixa Directiva determinant que: *“Els Estats membres garantiran que tota persona sospitosa o acusada rebi informació sobre la infracció penal que es sospita que ha comès o de la qual se l'acusa amb promptitud i amb el grau de detall necessari per salvaguardar l'equitat del procediment i permetre l'exercici efectiu dels drets de defensa”*.

No obstant, tal i com s'ha assenyalat en apartats anteriors, la Llei Orgànica 5/2015, de 27 d'abril ha transposat a l'ordenament jurídic espanyol la Directiva 2012/13/UE, la qual cosa ha suposat la modificació de l'article 118 de la LECrim relatiu al dret de defensa, que després de la reforma es troba redactat de la següent manera: *“Tota persona a qui s'atribueixi un fet punible podrà exercitar el dret de defensa, intervenint en les actuacions, des de que se li hagi comunicat la seva existència, hagi estat objecte de detenció o de qualsevol altra mesura cautelar o s'hagi acordat el seu processament (...)”*.

Seguidament, el precepte recull una relació de drets que hauran de ser instruïts a l'investigat per tal de que aquest pugui fer efectiu el seu dret de defensa i, en especial, caldrà destacar el dret instrumental contingut a la lletra a) del primer apartat d'aquest article, donat que preveu *“el dret a ser informat dels fets que s'atribueixen a l'investigat, així com qualsevol canvi rellevant en l'objecte de la investigació i dels fets imputats”*.

Aquesta regulació del dret de defensa que recull l'article 118 de la LECrim pels investigats en general és interessant diferenciar-la respecte la previsió de l'article 520 de la LECrim pel supòsit dels detinguts, ja que a l'hora d'informar a una persona dels seus drets, entre els quals es troba el dret a ser informat de l'acusació, serà aplicable una o altra disposició en funció de si l'investigat es troba detinguda en dependències judicials o si aquesta es troba en el propi jutjat, estigui o no detinguda. D'aquesta manera, quan en seu judicial el Jutge instructor traslladi aquesta informació al subjecte passiu del procediment, aquesta informació versarà sobre els drets recollits a l'article 118.1 de la LECrim; en canvi, la informació

sobre els drets que assisteixen al detingut que la policia haurà de donar a conèixer al detingut només seran els que es recullen a l'article 520 de la LECrim⁶⁶.

3.1.2. La imputació i exercici del dret de defensa: necessitat de ser primer investigat abans que acusat

Primerament, és important explicar què s'entén per "imputació" i quines són les diverses formes existents d'adquirir la qualitat d'investigat, ja que, d'acord l'article 118 de la LECrim, l'exercici del dret de defensa es troba lligat a la posada en coneixement de la imputació, per la qual cosa, és necessari la immediata informació al subjecte a qui s'atribueixi la comissió d'un fet punible⁶⁷.

L'imputat (o investigat en la nova terminologia de la LECrim) és aquella persona a qui s'atribueix en un procés penal la realització d'uns fets que revesteixen caràcter de delictes⁶⁸.

Pel que fa a les formes d'imputació existents, es pot dir que aquesta pot ser judicial o extrajudicial⁶⁹. La *imputació judicial* es produeix en els supòsits en que el Jutge instructor, després d'haver ponderat la versemblança de l'atribució de la comissió d'un delictes a una persona determinada la considera "imputada/investigada", comunicant-li tal situació. En canvi, la imputació serà *extrajudicial* quan s'assigni la participació delictiva a una persona concreta per iniciativa de persones alienes al Jutge instructor, com per exemple, mitjançant la presentació d'una denúncia o querella o qualsevol altra actuació processal de la que resulti imputació d'un delictes contra una persona determinada (article 118.5 LECrim), o bé, mitjançant la pràctica d'alguna detenció o qualsevol altra mesura cautelar (article 118.1 LECrim).

Tanmateix, cal assenyalar que la imputació judicial alhora pot ser simple o formal. La *imputació simple* sorgeix quan el Jutge instructor estima com a possible l'existència d'uns fets delictius i la seva atribució a una persona determinada després d'haver valorat totes les dades fàctiques. En canvi, perquè la imputació adquireixi caràcter *formal* s'exigeix per part de l'òrgan instructor un major grau de convicció, ja que aquesta es materialitzarà a través d'una resolució judicial fundada sobre els motius que justifiquen la imputació, com per exemple, per la concurrència de *indicis racionals de criminalitat* d'una persona determinada, és a dir, la consideració per part del Jutge instructor que aquella persona possiblement ha participat en la comissió d'un fet delictiu⁷⁰. Al respecte, el Tribunal Suprem ha proclamat que "els

⁶⁶ Otamendi Zozaya, F. (2017). *Las últimas reformas de la Ley de Enjuiciamiento Criminal: Una visión práctica tras un año de vigencia*. Madrid: Dykinson, S.L. p. 69.

⁶⁷ Ortego Pérez, F. (2007). *El juicio de acusación*. Barcelona: Atelier. p. 81.

⁶⁸ Ortego Pérez, F. (2007). *Op Cit.* p. 118.

⁶⁹ Marín, Z. (2015-2016). *Las reformas del proceso penal en relación a las garantías procesales del imputado*. (Treball de final de Master). Recuperat de: https://biblioteca.unirioja.es/tfe_e/TFE001425.pdf

⁷⁰ Marín, Z. (2015-2016). *Las reformas del proceso penal en relación a las garantías procesales del imputado*. (Treball de final de Màster). Recuperat de: https://biblioteca.unirioja.es/tfe_e/TFE001425.pdf

indicis racionals de criminalitat son indicacions o senyes, o sigui, dades externes que, apreciades judicialment, conforme a normes de recta raó, permeten descobrir o entreveure, sense la seguretat de la plenitud probatòria però amb la fermesa que proporciona una sospita fundada, és a dir, raonable, lògica, conforme a les regles de la experiència, la responsabilitat criminal de la persona amb el fet possible objecte de investigació.” [Interlocutòria n° 610/1990 de 18 de juny de 1992]⁷¹.

Originàriament, la imputació judicial de l’acusació únicament es realitzava mitjançant la interlocutòria de processament, que tenia per finalitat definir el subjecte passiu del procés penal, concretant la imputació formal i provisional d’un fet punible a una determinada persona, de manera l’investigat només des de aquell moment adquiria el dret a intervenir com a part i a exercir el dret de defensa⁷².

No obstant, la promulgació de la Llei 53/1978, per la qual es va reformar l’article 118 de la LECrim, va potenciar l’exercici del dret de defensa des de l’inici de la instrucció, ja que reconeixia la qualitat d’imputat *“a tota persona a qui s’atribuís, més o menys fundadament un acte punible, a l’efecte de permetre exercir el dret de defensa en el seu més ampli contingut.” [STC 44/1985, de 22 de març, FJ. 3]⁷³.*

Així doncs, amb la finalitat de fer possible l’exercici del dret de defensa de les persones investigades durant la fase instructora i evitar la pràctica d’acusacions sorpresives, l’article 118 LECrim, amb caràcter general, i articles 389 LECrim i següents (pel sumari ordinari) i 775 (pel procediment abreujat), amb caràcter específic, imposen al Jutge instructor el deure de determinar dins la fase instructora qui és el presumpte autor del delicte amb la finalitat de citar-lo personalment a la compareixença, comunicar-li el fet punible la comissió del qual se l’atribueix, il·lustrar-lo la totalitat dels drets que integren la defensa i prendre-li declaració amb l’objecte d’indagar, no només aquesta participació, sinó també permetre a l’investigat ser escoltat per l’Autoritat judicial i pugui exculpar-se dels càrrecs contra ell existents⁷⁴.

En aquest sentit, *“una de les funcions de la imputació és la de determinar la legitimació passiva en el procés penal, en virtut de la qual constitueix objecte de les diligències prèvies determinar les persones que han participat en ell, funció que en el procés comú es realitza a través del processament i que en el procés penal abreujat, suprimit el processament, s’ha de dur a terme mitjançant la prèvia imputació judicial, (...)” . [STS n° 133/2018, de 20 de març, FJ 2; i SAP n° 730/2018, de 27 de desembre, FJ 2].*

Seguint amb la doctrina citada, el Tribunal també ha determinat que la interlocutòria de processament del sumari ordinari constitueix un acte de imputació formal efectuada pel Jutge instructor, ja que, a través de la mateixa, l’òrgan instructor realitza una valoració jurídica tant dels fets com sobre la imputació objectiva dels mateixos, delimitant així la legitimació passiva i l’objecte del procés penal. De

⁷¹ Ortego Pérez, F. (2007). *El juicio de acusación*. Barcelona: Atelier. p. 50.

⁷² Ortego Pérez, F. (2007). *Op Cit.* p. 81-82.

⁷³ Ortego Pérez, F. (2007). *Op Cit.* p. 121.

⁷⁴ STS n° 133/2018, de 20 de març, FJ 2; i SAP n° 730/2018, de 27 de desembre, FJ 2

forma semblant, la interlocutòria de transformació a procediment abreujat és l'equivalent processal de la interlocutòria de processament del sumari ordinari, donat que també té per finalitat fixar la legitimació passiva així com l'objecte del procés penal i, consegüentment, també té la consideració d'un acte de imputació formal.

En definitiva, *“es tracta d'un filtre processal que pretén evitar acusacions sorpresives o infundades, en la mesura que només es podrà dirigir l'acusació contra aquelles persones que apareguin prèviament imputades pels fets recollits en aquestes interlocutòries, limitant d'aquesta manera els efectes perniciosos que té la “pena en la banqueta” que comporta, per sí sola, l'apertura del judici oral contra tota persona”*⁷⁵.

En darrer lloc, és d'interès la **Sentència del Tribunal Constitucional nº 126/2011, de 18 de juliol**, ja que fa al·lusió a la reiterada doctrina constitucional consolidada en anteriors resolucions⁷⁶ respecte la triple exigència del dret constitucional a la defensa.

En concret, el Tribunal declara que l'article 118 de la LECrim té per finalitat informar a l'acusat sobre la seva situació perquè pugui exercir el seu dret de defensa i evitar una real indefensió derivada del desconeixement de la seva condició processal. Així doncs, sosté al seu **Fonament Jurídic dotzè** que la possibilitat d'exercici del dret de defensa es concreta en tres regles clàssiques, que s'enumeren a continuació:

1º Ningú pot ser acusat sense haver estat, amb anterioritat, declarat judicialment imputat;

2º Com a conseqüència de l'anterior, ningú pot ser acusat sense haver estat escoltat amb anterioritat a la conclusió de la investigació;

3º No es s'ha de sotmetre a l'imputat al règim de les declaracions testificals, quan de les diligències practicades pugui fàcilment inferir-se que contra ell existeix una sospita d'haver participat en la comissió d'un fet punible, ja que la imputació no ha de endarrerir-se més enllà de l'estrictament necessari.

D'aquesta manera, recorda que la necessitat de donar entrada en el procés a l'imputat des de la seva fase preliminar de investigació té per finalitat garantir la plena efectivitat del dret de defensa i evitar que puguin produir-se contra ell, ja a la fase d'investigació, situacions materials de indefensió, circumstància que només es produirà quan es produeixi una rellevant i definitiva privació de les facultats d'al·legació, prova i contradicció que desequilibri la posició de l'imputat.

⁷⁵ STS nº 133/2018, de 20 de març, FJ 2; i SAP nº 730/2018, de 27 de desembre, FJ 2

⁷⁶ Per exemple, STC 273/1993, de 20 de setembre.

3.1.3. Aspectes a destacar del dret a ser informat dels fets imputats i dels canvis rellevants durant la instrucció

a) Subjectes afectats

De la mateixa manera que es preveu pels detinguts, la Directiva 2012/13/UE defineix com a titulars les persones “sospitoses o acusades” d’haver comès una infracció penal⁷⁷. En canvi, l’article 118 de la LECrim defineix com a titular del dret a ser informat dels fets imputats i dels canvis a l’*investigat*, ja que parla del “*dret a ser informat dels fets que s’atribueixen a l’investigat*”, diferenciant-se així del terme utilitzat per la normativa europea.

Altrament, el subjecte sobre el que recau la obligació de traslladar la informació sobre els fets atribuïts a l’ *investigat* i dels canvis rellevants, de nou, correspon a les autoritats públiques encarregades de la persecució penal, que normalment serà el Jutge d’instrucció qui haurà de il·lustrar a l’*investigat* quins son els fets delictius que se l’imputen, ja sigui a través de la primera compareixença davant del mateix o a través de la interlocutòria de processament, segons el tipus de procés que es tracti⁷⁸.

b) Forma

Tal i com s’ha manifestat en apartats anteriors, tant la Directiva 2012/13/UE com la LECrim imposen que la informació que es proporcioni a l’*investigat* (sospitós o acusat en paraules de la Directiva) es realitzi en un “*llenguatge comprensible i accessible*”, tenint en compte les necessitats particulars del destinatari, de manera que s’adaptarà la informació a la seva edat, grau de maduresa, discapacitat i qualsevol altra circumstància personal⁷⁹. No obstant, a diferència del supòsit previst pel detingut, l’article 118.1.a) de la LECrim no inclou cap clàusula que exigeixi la forma escrita a l’hora de facilitar la informació relativa al fet punible a l’*investigat* no detingut, sinó que únicament indica que aquesta informació sigui facilitada “*amb el grau de detall suficient per permetre l’exercici efectiu del dret de defensa*”.

c) Temporalitat

La Directiva 2012/13/UE exigeix que la informació que ha de rebre el sospitós o acusat sobre la infracció penal es realitzi “*amb promptitud*”⁸⁰. De forma semblant, l’article 118 de la LECrim disposa que la informació relativa al fet punible que s’atribueix a l’*investigat* i sobre els canvis rellevants que es puguin

⁷⁷ Article 6 de la Directiva 2012/13/UE, de 22 de maig de 2012, relativa al dret a la informació en els processos penals

⁷⁸ Articles 775.2 i 384 LECrim.

⁷⁹ Article 3.2 de la Directiva 2012/13/UE i segon paràgraf de l’article 118.1 LECrim

⁸⁰ Articles 3.1 i 6.1 de la Directiva 2012/13/UE

produir en l'objecte de la investigació i en els fets imputats se li hauran de traslladar “*sense demora injustificada*”. Ara bé, d'aquesta expressió se'n desprèn que hi haurà ocasions en les que la demora en la posada en coneixement de la informació a l'investigat estarà justificada sense constituir cap indefensió. Això serà així quan el procés penal es trobi en una etapa molt inicial i que, per tant, encara poden haver dubtes per atribuir el delictes que és objecte d'investigació una persona concreta, de manera que, no s'haurà de traslladar la informació fins que s'obtinguin clares sospites de participació de l'investigat en la comissió del mateix⁸¹.

No obstant, cal ressaltar que la Constitució espanyola quan parla del dret a ser informat de l'acusació no inclou cap referència que precisi quin és el moment processal exacte en que s'ha de fer efectiu aquest dret. Per la qual cosa, diversos sectors de la doctrina processal han intentat buscar una resposta que determini en quin moment s'ha de traslladar aquesta informació al subjecte passiu del procés penal i, alhora, han interpretat de forma diversa l'abast del concepte “acusació”.

Segons CAAMAÑO DOMÍNGUEZ, F. i PLANCHADELL GARGALLO, A., el concepte “acusació” s'ha d'interpretar en un sentit ampli, de manera que defineixen aquest terme com “*qualsevol forma per la qual es fa arribar la notitia criminis a l'òrgan judicial*”, incloent denúncies o querelles i també atestats policials o diligències preliminars⁸². Per tant, atenent a aquesta doctrina, el *terminus a quo* s'ha d'ubicar des del moment de la “imputació”, ja que consideren que endarrerir aquest moment a l'apertura del judici oral frustraria qualsevol activitat defensiva a causa de l'insuficient marge de temps útil pel desenvolupament de la mateixa⁸³.

De forma semblant, la Dra. ARMENTA DEU, T. considera que el dret a ser informat de l'acusació opera de forma diversa a la fase d'instrucció i a la fase de judici oral, doncs, a la *fase de instrucció* s'ha d'informar a l'investigat sobre el fet punible del que se'l considera autor i dels drets que l'assisteixen (articles 118 i 520 LECrim); mentre que la *fase de judici oral* es projecta sobre l'acusació formal a través dels corresponents escrits de qualificacions provisionals o d'acusació i els de conclusions definitives. Per això, manifesta que es podria parlar amb més propietat del “*dret a conèixer l'existència d'un procés penal*” i de la “*imputació*”, en comptes “d'acusació”, donat que el trasllat d'aquesta informació, tal com s'ha posat de manifest *supra*, s'ha de fer efectiu, inclús, en una fase preprocessal, com la detenció (articles 17.3 CE i 520.2 LECrim), o des dels primers moments de la instrucció⁸⁴.

⁸¹ Otamendi Zozaya, F. (2017). *Las últimas reformas de la Ley de Enjuiciamiento Criminal: Una visión práctica tras un año de vigencia*. Madrid: Dykinson, S.L. p. 70.

⁸² Julio Bancacloche Palao (2000). El derecho a ser informado de la acusación, a no declarar contra uno mismo y a no confesarse culpable. *Cuadernos de Derecho Público*, (10), p. 179- 202

⁸³ Agudo Zamora, M. (2009). El derecho a ser informado de la acusación en la jurisprudencia del Tribunal Europeo de Derechos Humanos y del Tribunal Constitucional Español. *Teoría y Realidad constitucional*, (23), p. 189-221. Recuperat de:

<https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3003935.pdf>.

⁸⁴ Armenta Deu, T. (2015). *Lecciones de Derecho procesal penal*. Madrid: Marcial Pons. p. 61

De manera contaria, BANACLOCHE PALAO, J. entén que no és necessari informar de l'acusació a l'inici de la instrucció, sinó que s'haurà d'informar quan aquesta resulti suficientment fonamentada, és a dir, quan existeixin “*indicis racionals de criminalitat*”⁸⁵.

d) Contingut

La Directiva 2012/13/UE destaca com a contingut d'aquesta informació la “*infracció penal que es sospita que ha comès o de la qual se l'acusa*” i, com a molt tard en el moment en que contingut de l'acusació es presenti a un tribunal, es faciliti informació detallada sobre l'acusació, inclosa la *naturalesa i la tipificació jurídica de la infracció penal*, així com la *naturalesa de la participació de la persona acusada*”⁸⁶. En canvi, l'article 118 de la LECrim, quant al contingut d'aquesta informació, para la seva atenció en els **fets** que s'atribueixen a l'investigat.

Així doncs, la Directiva parteix d'un estàndard de gradualitat en el contingut de la informació, la qual cosa implica que, a cada fase del procés penal es poden donar diferents graus quantitius i qualitius d'informació a transmetre al subjecte passiu del procés penal, ja que no es pot exigir un mateix nivell de precisió fàctica i normativa a l'inici del procés que quan es formalitza la pròpia acusació⁸⁷. En aquest sentit, el TC ⁸⁸ ja s'havia pronunciat en relació a la gradualitat de la informació sobre l'acusació en les diferents fases del procés penal:

“La Constitució no imposa un mateix grau d'exigència a l'acusació en sentit estricte, que és la plasmada en l'escrit de conclusions o qualificacions definitives, que a l'acusació que dona lloc a l'inici d'una investigació criminal o a les seves diverses mesures de investigació o d'assegurament (...).

La pretensió de que, des del mateix acte de judicial de incoació del procediment instructor, quedin perfectament definits els fets sotmesos a investigació, inclús les qualificacions jurídiques dels delictes que poguessin constituir tals fets, no és acceptable, (...), ja que només quan els fets van essent esclarits en el curs de la investigació, es possible i exigible que l'acusació quedi clarament perfilada, tant fàctica com jurídicament, especialment quan es

⁸⁵ Julio Bancacloche Palao (2000). El derecho a ser informado de la acusación, a no declarar contra uno mismo y a no confesarse culpable. *Cuadernos de Derecho Público*, (10), p. 179-202.

⁸⁶ Apartats 1 i 3 de l'article 6 de la Directiva 2012/13/UE

⁸⁷ Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona. *Nuevos contenidos del derecho de defensa de la persona investigada y acusada en el proceso penal: Información y asistencia letrada. Novedades en el estatuto de la persona detenida.*

Recuperat de: <http://www.icab.cat/files/242-497589-DOCUMENTO/Tex-Def-NUEVOS-CONTENIDOS-DERECHO-DE-DEFENSA-DE-LA-PERSONA-INVESTIGADA-Y-ACUSADA-EN-EL-PROCESO-PENAL.pdf>

⁸⁸ STC 87/2011, de 2 d'abril de 2001, FJ 5

plasma en els escrits de qualificació o d'acusació, que l'art. 24 CE prohibeix que siguin imprecisos o insuficients”.

En definitiva, a l'inici del procés serà suficient informar, amb caràcter general, sobre la finalitat de la investigació judicial i els delictes que es pretenen esclarir i serà el desenvolupament de la instrucció el que permetrà concretar, progressivament, la participació de l'investigat i els fets que se l'atribueixen; ara bé, la delimitació dels fets tindrà lloc a la interlocutòria de transformació de les diligències prèvies en procediment abreujat (article 799 LECrim) o en les demés resolucions que preveu la llei per cada tipus de procés penal i que s'encaminen a determinar l'objecte del procediment així com les persones front les quals es dirigeix⁸⁹.

En un altre ordre de coses, cal assenyalar que tant la Directiva 2012/13/UE⁹⁰ com la LECrim també exigeixen que s'informi a l'investigat sobre qualsevol **canvi que es produeixi en la informació facilitada** al mateix, concretament, l'article 118.1 lletra a) de la LECrim estableix que s'informi al destinatari sobre els canvis rellevants que es produeixin respecte l'objecte de la investigació i els fets imputats. Així doncs, l'existència de qualsevol canvi substancial en els fets o en les circumstàncies de les que l'investigat ja va ser informat inicialment motivaran un nou acte de informació al mateix, no obstant, haurà de tractar-se de modificacions que siguin d'entitat suficient, com per exemple, un nou fet punible o un canvi en el títol d'imputació⁹¹.

Respecte la forma en la que s'haurà de informar a l'investigat les modificacions produïdes, l'article 118 de la LECrim prescriu que aquesta s'haurà de facilitar amb el grau de detall suficient per permetre l'exercici efectiu del dret de defensa. En canvi, en l'àmbit del procediment abreujat, l'article 775.2 de la LECrim simplement indica, com a mera possibilitat, que aquesta informació *“podrà facilitar-se mitjançant una exposició succinta que resulti suficient per permetre l'exercici del dret de defensa, comunicada per escrit a l'Advocat defensor de l'investigat”*.

3.1.4. Jurisprudència

Tot seguit, és interessant analitzar alguns pronunciaments jurisprudencials en els que els diferents Tribunals han tingut ocasió de interpretar com opera el dret a ser informat de l'acusació a la fase de instrucció del procés penal i quin és l'abast del seu contingut.

Així per exemple, cal destacar la **Sentència de l'Audiència Provincial nº 533/2018, de 31 de juliol**, en la qual es resol un recurs d'apel·lació respecte un cas en el que els recurrents denunciaven la manca de informació sobre el nou delicte que se'ls va imputar (de falsedat documental) a partir de la interlocutòria

⁸⁹ Ortego Pérez, F. (2007). *El juicio de acusación*. Barcelona: Atelier. p. 70-71.

⁹⁰ Article 6.4 i Considerant (29) de la Directiva 2012/13/UE.

⁹¹ Circular 3/2018, sobre el dret d'informació dels investigats en els processos penals. p. 35.

de transformació en procediment abreujat, donat que inicialment, en la interlocutòria de incoació i en les citacions, només havien estat imputats d'un sol delictes (contra la Hisenda Pública).

El Tribunal, al **Fonament jurídic primer** assenyala el següent:

En dictar-se la interlocutòria de transformació no s'incorpora una acusació sorpresiva de nous fets punibles, sinó una mera precisió de les normes jurídiques aplicables (...) sobre els mateixos fets (...).

Tanmateix, fent al·lusió a la doctrina constitucional assentada a la STC nº 186/1990, de 15 de novembre, estableix que:

“L'adequat desenvolupament del dret de defensa no només exigeix el coneixement de ser el subjecte passiu del procediment, sinó quins són els fets concrets en els que s'atribueix una participació, doncs les possibilitats de defensa es concreten inicialment en saber quin és el “factum” objecte del procés i no en el judici de subsumció típica que puguin merèixer uns esdeveniments que les circumstàncies concretes dels quals encara estan pendents de ser aclarides i definides. Una informació que, només quan s'hagin recavat les necessàries fonts de prova, s'haurà de complementar amb l'abast jurídic que les acusacions personades atribueixin als fets investigats (...)”.

“No és constitucionalment imprescindible que la imputació quedi plenament fixada en l'acte de imputació front el Jutge de Instrucció, podent-se concretar al llarg de la instrucció fins l'escrit de qualificacions provisionals, (...).

A efectes de fixar l'acusació en el procés, l'instrument processal essencial és l'escrit de conclusions definitives, el qual ha de contenir els fets rellevants i essencials per efectuar una qualificació jurídica i integrar un determinat delictes: és el que s'ha d'entendre per “fet punible” als efectes de la necessitat constitucional de conèixer l'acusació per poder exercir el dret de defensa”.

Aquesta mateixa doctrina es troba recollida a la **Sentència de l'Audiència Provincial nº 167/2017, de 13 de juliol**⁹², la qual, a mode de recapitulació sobre aquesta matèria, afegeix al seu **Fonament jurídic primer** que:

“El dret a ser informat de l'acusació no comprèn el dret a conèixer els fets punibles des de el mateix moment en que es dicta interlocutòria d'apertura de diligències prèvies. En efecte, l'investigat té dret des de l'inici a ser informat dels fets que donen lloc a la investigació amb grau de detall suficient, així ho preveu l'article 118 LECrim. Però una cosa és tenir dret a la informació quan encara no hi ha acusació i una altra molt diferent quan aquesta ja existeix.

⁹² Idem STS nº 944/2016, de 15 de desembre, FJ 1

La lesió del dret a ser informat de l'acusació, en la seva dimensió constitucional, només pot sobrevenir en el context, no d'una investigació, sinó d'una imputació”.

Finalment, a la **Sentència del Tribunal Suprem nº 670/2015, de 30 d'octubre** es va plantejar un supòsit de fet semblant al de les anteriors resolucions relatiu a una queixa sobre la manca d'informació del delictes imputat a la fase de instrucció.

En aquest cas, partint de la base que l'objecte del procés és un fet tipificat en un precepte penal, el Tribunal, al seu **Fonament jurídic vint-i-sisè**, exposa de manera molt il·lustrativa els diferents moments processals en els que el Jutge instructor selecciona els fets que considera rellevants per a l'evolució del procés penal i per a la materialització de la imputació.

Per començar, manifesta que la primera imputació té lloc a la declaració de l'imputat, en motiu de la primera compareixença front el jutge instructor regulada a l'article 775 LECrim. El segon moment processal en que l'instructor concreta o filtra els fets essencials del procés penal es produeix a través de la interlocutòria de transformació en procediment abreujat, un cop finalitzada la instrucció; i com a últim episodi de selecció de fets assenyalat l'apertura de del judici oral, moment en el qual es donarà curs a aquests fets com a possible objecte de l'acusació.

D'aquesta manera, un cop més, es conclou que no es va vulnerar el dret fonamental a ser informat de l'acusació de l'article 24.2 CE, i per tant, no va constituir causa de indefensió material el fet que la qualificació jurídica dels fets no estigués predeterminada de forma precisa a l'inici del procés, ja que la informació sobre la imputació s'havia traslladat a l'investigat adequant-se a les exigències de les diferents fases del procés penal.

3.2. Dret a examinar les actuacions

En termes similars al supòsit de l'article 520.2. d) de la LECrim, previst pels detinguts o privats de llibertat, s'ha reconegut aquest mateix dret pels investigats a la lletra b) de l'article 118.1 de la LECrim que preveu *“el dret a examinar les actuacions amb la deguda antelació per salvaguardar el dret de defensa i, en tot cas, amb anterioritat a que se li prengui declaració”*. Igualment, el primer paràgraf de l'article 302 de la LECrim preveu, en el marc de la instrucció del procés penal, que: *“les parts personades podran tenir coneixement de les actuacions i intervenir en totes les diligències del procediment”*.

D'aquesta manera, a grans trets, es pot observar que l'abast del contingut de l'article 520.2 i 118.1 de la LECrim no és exactament el mateix, doncs, tal i com s'ha pogut comprovar als anteriors apartats d'aquest treball, el tenor literal de l'article 520.2 de la LECrim és més restrictiu que el del 118 de la mateixa llei.

En aquest sentit, el Preàmbul de la LO 5/2015 quan parla del dret a accedir a l'expedient indica que: *“Quan es tracti de imputats s’ha considerat convenient la seva incorporació a l’article 118 de la LECrim i a l’article 302 s’han recollit les excepcions a aquest dret. En els casos del detingut o privat de llibertat, el dret d’accés s’ha recollit a l’article 520 de la LECrim i el seu abast es limita, per exigència de la normativa europea, a aquells elements de les actuacions que siguin essencials per impugnar la legalitat de la detenció o la privació de llibertat. Es tracta de proporcionar, amb anterioritat a la interposició del recurs, únicament aquella informació que sigui fonamental perquè sigui possible valorar la legalitat de la detenció o privació de llibertat”*.⁹³

Per tant, la pròpia llei de transposició, en concordança amb la Directiva, fa constar de forma clara la nota distintiva entre ambdós preceptes reiterant que l’accés que preveu l’article 520.2 de la LECrim pel detingut o privat de llibertat en seu policial *“tracta de proporcionar **únicament aquella informació que sigui fonamental** perquè sigui possible valorar la legalitat de la detenció o privació de llibertat”*.

La regulació d’aquest dret de l’investigat, de nou, es troba recollida a l’article 7 de la Directiva 2012/13/UE, concretament, el segon apartat fa referència al contingut d’aquest accés disposant que: *“Els Estats Membres garantiran que la persona acusada o sospitosa o el seu advocat tingui accés almenys a la totalitat de les proves materials en possessió de les autoritats competents a favor o en contra d’aquesta persona, per salvaguardar l’equitat del procés i preparar la defensa”*.

Així doncs, l’investigat un cop hagi estat cridat al procés, llevat els supòsits que s’hagi declarat el secret de les actuacions d’acord l’article 302.2 de la LECrim, tindrà a la seva disposició totes les fonts de prova, per això, la LECrim parla del *“dret a examinar les actuacions amb la deguda antelació”*, ja que el mencionat accés es refereix a totes les “proves materials” del procés penal⁹⁴. En particular, el considerant (31) de la Directiva 2012/13/UE, a tall d’exemple, preveu que l’accés a les proves materials ha d’incloure l’accés a documents i, si procedeix, fotografies i gravacions de so o de vídeo.

No obstant, cal matisar que el dret a examinar les actuacions no s’estén a la informació que pugui figurar a les bases de dades policials. Com a mostra d’això, cal precisar que *“el dret d’accés als materials de l’expedient policial no inclou les fonts o origen de la investigació estrictament policial. Doncs, en la fase preliminar de les investigacions, la Policia utilitza múltiples fonts de informació: la col·laboració*

⁹³ Apartat IV del Preàmbul de la Llei Orgànica 5/2015.

⁹⁴ Il·lustre Col·legi de l’Advocacia de Barcelona. *Nuevos Contenidos del derecho de defensa de la persona investigada y acusada en el proceso penal: Información y asistencia letrada. Novedades en el estatuto de la persona detenida*. Recuperat de: <http://www.icab.cat/files/242-497589-DOCUMENTO/Tex-Def-NUEVOS-CONTENIDOS-DERECHO-DE-DEFENSA-DE-LA-PERSONA-INVESTIGADA-Y-ACUSADA-EN-EL-PROCESO-PENAL.pdf>

ciutadana, les seves pròpies investigacions, inclús, dades subministrades per confidents policials”⁹⁵. A més, d’acord la doctrina jurisprudencial del TEDH, “la fase prèvia a la investigació que no recau sobre el procés i que, per tant, manca de virtualitat com a font de prova, no integra “l’expedient” precís per l’efectiu exercici de defensa”⁹⁶.

D’altra banda, el tercer apartat de l’article 7.3 de la Directiva 2012/12/UE es refereix al moment en que s’ha de permetre aquest accés establint que: “(...) l’accés als materials mencionats a l’apartat 2 es concedirà amb la deguda antelació que permeti l’exercici efectiu dels drets de defensa i, com a molt tard, en el moment en que els motius de l’acusació es presentin a la consideració del tribunal. Si arriben a poder de les autoritats competents més proves materials, es concedirà accés a les mateixes amb la deguda antelació perquè puguin ser estudiades”. En canvi, l’article 118.1. b) de la LECrim preveu que el compliment d’aquest dret s’efectuï en un moment més avançat del procés que el previst a la Directiva, doncs, ordena que el l’investigat tindrà dret a examinar les actuacions “en tot cas, amb anterioritat a que se li prengui declaració”.

3.2.1. Excepcions del dret a examinar les actuacions

El dret a examinar les actuacions es pot arribar a limitar quan es declari secretes les actuacions (art. 302 LECrim) o també en els casos que es consideri necessari protegir les víctimes o testimonis i pèrits, d’acord les previsions de l’article 282 de la LECrim i la LO 19/1994, de 23 de desembre, *de protecció a testimonis i pèrits en causes criminals, respectivament*.

Cal fer menció específica al supòsit de la declaració de secret de les actuacions, regulat al segon paràgraf de l’article 302 de la LECrim, segons el qual: “el Jutge de instrucció podrà, a proposta del Ministeri fiscal, de qualsevol de les parts personades o d’ofici, declarar-lo, mitjançant interlocutòria, total o parcialment, secret per totes les parts personades per temps no superior a un mes quan resulti necessari per evitar un risc greu per a la vida, llibertat o integritat física d’una altra persona; o bé, per prevenir una situació que pugui comprometre de forma greu el resultat de la investigació o del procés.

El secret s’haurà d’aixecar, necessàriament, almenys, amb deu dies d’antelació a la conclusió del sumari”.

En un sentit similar, tant el considerant (32) com l’article 7.4 de la Directiva 2012/13/UE preveuen la possibilitat de denegar l’accés a determinats materials en cas que pugui donar-se una amenaça greu per la vida o els drets fonamentals d’una altra persona i si la denegació és estrictament necessària per

⁹⁵ SAP n°275/2018, de 30 de juliol, FJ 5

⁹⁶ SSTDH, Assumpte Kostovski, de 20 de novembre de 1989, apartat 44; o Windisch, de 27 de setembre de 1990, apartat 30.

defensar un interès públic important, com per exemple, posar en risc una investigació en curs o la seguretat nacional de l'Estat membre en que té lloc el procés penal. En tot cas, aquesta denegació s'haurà de sotmetre a control judicial per tal que es ponderi amb els drets de defensa de la persona sospitosa o acusada.

Per il·lustrar aquesta possibilitat de restringir el dret d'accés de l'investigat a determinats materials, n'és un bon exemple el pronunciament del TEDH respecte un supòsit en el qual no es van difondre les fonts de prova a l'acusat⁹⁷, en el que es va sostenir el següent:

“Es un aspecte fonamental del dret a un judici just que els procediments penals, inclosos els elements d'aquests procediments relacionats amb el mateix, han de ser contradictoris i que ha d'haver igualtat d'armes entre la fiscalia i la defensa. (...) Tant l'acusació com la defensa han de tenir la oportunitat de conèixer i comentar les observacions presentades i les proves aportades per l'altre part (...).

No obstant, el dret a revelar les proves rellevants no és un dret absolut. En qualsevol procés penal poden existir interessos en conflicte, com la seguretat nacional o la necessitat de protegir als testimonis en risc de represàlies o de mantenir en secret els mètodes d'investigació de delictes de la policia, que han de ponderar-se amb els drets dels acusats (...). En alguns casos és necessari no entregar determinades proves a la defensa amb la finalitat de preservar els drets fonamentals d'una altra persona o per protegir un interès públic important. No obstant, només es podran restringir els drets de defensa quan les restriccions resultin estrictament necessàries. (...).

3.2.2. Garanties del dret d'accés als materials de l'expedient

En darrer lloc, cal esmentar que l'article 8.2 de la Directiva 2012/13/UE estableix que: *“els Estats membres garantiran que la persona sospitosa o acusada, o el seu advocat, tingui dret a impugnar, de conformitat amb els procediments previstos per la legislació nacional, el fet de que les autoritats competents no hagin proporcionat la informació de conformitat amb la present Directiva o s'hagin negat a fer-ho”.*

Així doncs, aquest precepte el que preveu és que si en fase preprocesal es denega el dret d'accés o es dona un accés incomplet als elements de les actuacions que puguin resultar fonamentals per impugnar la detenció o privació de llibertat, es donarà dret a sol·licitar la incoació del procediment “d'Habeas Corpus”, d'acord la LO 6/1984, de 24 de maig reguladora del procediment de “Habeas Corpus”, en haver afectat a una de les garanties del règim de la detenció.

⁹⁷ STEDH, Assumpte Donohoe c. Irlanda, de 12 de desembre de 2013, apartat 74.

Ara bé, si la denegació a aquest accés es produeix en fase processal, la decisió podrà ser recorreguda a través del recurs de reforma o, alternativament, d'apel·lació⁹⁸.

CAPÍTOL III – DRET A SER INFORMAT DE L'ACUSACIÓ DURANT LA FASE DE JUDICI ORAL: LA CORRELACIÓ ENTRE ACUSACIÓ I SENTÈNCIA

En darrer lloc, s'ha considerat oportú que un treball sobre el dret a la informació, especialment sobre el dret a conèixer de l'acusació, no pot deixar d'esmentar la qüestió relativa a la correlació entre acusació i sentència en relació amb el principi acusatori. No obstant, tenint en compte l'extensió i profunditat del tema, tot i resultar ineludible fer-ne referència, s'ha estimat més prudent deixar apuntades únicament les línies bàsiques sobre aquesta matèria mitjançant l'exposició de la doctrina assentada al respecte en diversos pronunciaments del Tribunal Constitucional i Tribunal Suprem.

En primer lloc, cal dir que el dret a ser informat de l'acusació s'estructura sobre la base del principi acusatori, el qual implica tres exigències⁹⁹:

1º Que no pot haver judici ni condemna sense prèvia acusació.

2º Qui acusa no pot jutjar.

3º Qui jutja s'ha d'ajustar només a l'objecte de l'acusació

En aquest sentit, AGUDO ZAMORA, M. assenyala que la primera premissa del principi acusatori es veu íntimament relacionada amb el dret a ser informat de l'acusació, ja que no s'estaria respectant aquesta garantia processal de l'investigat o acusat si s'arribés a condemnar a algú sense haver-lo informat prèviament de l'acusació¹⁰⁰.

En relació a la tercera premissa, segons ha establert el Tribunal Suprem, d'acord la doctrina assentada pel Tribunal Constitucional¹⁰¹: *“una de les manifestacions del principi acusatori és el deure de congruència entre l'acusació i sentència, en virtut de la qual ningú pot ser condemnat per una cosa diferent de la qual hagi estat acusat i de la que, per tant, hagi pogut defensar-se, havent precisat al*

⁹⁸ Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona. *Nuevos Contenidos del derecho de defensa de la persona investigada y acusada en el proceso penal: Información y asistencia letrada. Novedades en el estatuto de la persona detenida*. Recuperat de: <http://www.icab.cat/files/242-497589-DOCUMENTO/Tex-Def-NUEVOS-CONTENIDOS-DERECHO-DE-DEFENSA-DE-LA-PERSONA-INVESTIGADA-Y-ACUSADA-EN-EL-PROCESO-PENAL.pdf>

⁹⁹ Julio Bancaclote Palao (2000). El derecho a ser informado de la acusación, a no declarar contra uno mismo y a no confesarse culpable. *Cuadernos de Derecho Público*, (10), p. 179- 202.

¹⁰⁰ Agudo Zamora, M. (2009). El derecho a ser informado de la acusación en la jurisprudencia del Tribunal Europeo de Derechos Humanos y del Tribunal Constitucional Español. *Teoría y Realidad constitucional*, (23), p. 189-221. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3003935.pdf>.

¹⁰¹ SSTS nº 560/2017, de 13 de juliol, FJ 1; nº 198/2018, de 25 d'abril, FJ 1

respecte que per “cosa” no pot entendre’s únicament un concret esdevenir d’esdeveniments, un *factum*, sinó també la perspectiva jurídica que delimita en cert mode aquest esdevenir i selecciona alguns dels seus trets, doncs el debat contradictori recau no només sobre els fets, sinó també sobre la seva qualificació jurídica”.

Tanmateix, el Tribunal Suprem ha assenyalat en diverses de les seves resolucions que¹⁰²:

“El sistema acusatori que informa el procés penal especial exigeix que existeixi la deguda correlació entre l’acusació i la sentència de forma tal que la defensa de l’imputat tingui oportunitat d’al·legar, proposar provar i practicar en la seva pràctica i en els debats, havent conegut amb antelació suficient allò del que se li acusa i sense que la sentència pugui condemnar de forma sorpresiva per alguna cosa de la que abans no se li hagués acusat i respecte del qual, conseqüentment, no hagués pogut articular la estratègia exigida per la Llei en garantia de la posició processal de l’imputat, per això, l’acusació ha de ser precisa i clara respecte del fet i del delicte per el qual es formula i la sentència ha de ser congruent amb tal acusació sense introduir cap element nou del que no hagués existit abans possibilitat de defensar-se”.

Alhora, cal destacar que en relació aquest deure de congruència respecte la pretensió punitiva, segons ha reiterat la doctrina constitucional¹⁰³, el jutgador està sotmès constitucionalment en el seu pronunciament a un doble condicionament, fàctic i jurídic:

“El condicionament fàctic queda constituït pels fets que han estat objecte d’acusació, de manera cap fet o esdeveniment que no hagin estat delimitat per l’acusació com objecte per l’exercici de la pretensió punitiva podrà ser utilitzat per ser subsumit com element constitutiu de la responsabilitat penal. L’òrgan judicial no podrà incloure en el relat de fets provats elements fàctics que substancialment variïn de l’acusació, ni realitzar, conseqüentment, la subsumició amb ells.

El condicionament jurídic queda constituït, al seu torn, per la qualificació que d’aquests fets realitza l’acusació. Ara bé, atenent a les pròpies facultats de pronunciament d’ofici que té el jutgador penal, el jutge podrà condemnar per un delicte diferent al sol·licitat per l’acusació sempre i quan sigui homogeni amb ell i no impliqui una pena de superior gravetat, de manera que la subjecció de la condemna a l’acusació no pot anar tan lluny com impedir que l’òrgan judicial modifiqui la qualificació dels fets enjudiciats en l’àmbit dels elements que han estat o han pogut ser objecte de debat contradictori”.

¹⁰² SSTS n° 4046/2018, de 29 de novembre, FJ 9; n° 86/2018, de 19 de febrer, FJ 3; n° 560/2017, de 13 de juliol, FJ 1.

¹⁰³ STC n° 155/2009, de 25 de juny, FJ 4

Així doncs, en relació a la vinculació del Tribunal a la qualificació jurídica dels fets, tal i com s'ha apuntat a l'últim paràgraf de la doctrina recentment exposada, i com torna a repetir el Tribunal Suprem¹⁰⁴:

“La subjecció de la condemna a l'acusació no és tan estricta com per impedir que l'òrgan judicial modifiqui la qualificació dels fets enjudiciats en l'àmbit dels elements que han estat o han pogut ser objecte de debat contradictori, de manera que no existeixi infracció constitucional quan el Jutge valora els fets i els calibra de manera diferent a com venien essent, sempre i quan això no suposi la introducció d'un element o dada nova a la que, donat el seu desconeixement, no hagués pogut referir-se l'acusat per contradir-ho en el seu cas”.

(...) *“Al respecte, aquest tribunal ha assenyalat que no tota variació dels relat de fets provats en relació al relat de fets atribuïts als acusats per part de l'acusació està vedada a l'òrgan judicial d'enjudiciament, de manera que aquest resulti estrictament constret a assumir o no el relat de l'acusació en tot o en part, sense poder matisar aquest relat. Els drets a la defensa i a ser informat de l'acusació exigeixen que no s'alterin els aspectes essencials de tal relat amb la inclusió de dades noves que no hagin estat objecte de debat i de discussió en el judici i dels que, per tant, no es pugui afirmar que se'n va donar oportunitat plena de contradicció”.*

En el mateix sentit, la vulneració del dret de defensa no es produeix de forma automàtica per la mera introducció de qualsevol modificació en el escrit de qualificació definitiva, sinó que es requereix que aquestes modificacions siguin essencials respecte de la concreta figura delictiva per la que finalment es condemna, perquè les diferents garanties connectades amb el principi acusatori s'assenten en la inalterabilitat dels elements essencials del fet constitutiu de infracció penal (...)”¹⁰⁵.

En definitiva, el tribunal podrà modificar la qualificació jurídica que prèviament hagi estat fixada per les parts i podrà condemnar per un delictes diferent al que és objecte d'acusació de igual o menor gravetat, sempre i quan el delictes pel qual es condemna a l'acusat a la sentència i aquell que sigui objecte d'acusació siguin homogenis¹⁰⁶.

¹⁰⁴ STS nº 160/2018, de 5 d'abril, FJ 2

¹⁰⁵ STS nº 193/ 2018, de 24 d'abril, FJ 1

¹⁰⁶ Cucarella Galiana, L.A. (2003). *La Correlación de la Sentencia con la Acusación y la Defensa*. Navarra. Aranzdi, S.A. p. 56.

CONCLUSIONS

Un cop analitzat quin és el contingut del dret a la informació de les persones investigades i acusades d'un determinat fet punible, i com opera en la pràctica aquesta garantia constitucional en fase preprocessal i durant la tramitació del mateix procés penal, s'ha arribat a una sèrie de conclusions que es passen a exposar a continuació.

En primer lloc, és convenient posar de manifest un aspecte positiu sobre la reforma de la LECrim. Tal i com s'ha exposat, la nova redacció donada a l'article 520.2 de la LECrim, que regula els drets del detingut, en transposició de la Directiva 2012/13/UE, ha reforçat les garanties del detingut per mitjà d'obligar als agents policials a proporcionar al detingut o pres la informació de forma escrita i amb un llenguatge que aquest compregui sobre quins són els drets que l'assisteixen, així com sobre els fets que se l'atribueixen i les raons motivadores de la seva privació de llibertat, de manera que, actualment, la mera informació oral sobre els mateixos esdevingui insuficient.

Malgrat l'encert d'aquesta previsió introduïda a la Directiva i a la Legislació processal espanyola, s'ha pogut contrastar a partir de la jurisprudència explicada, que l'exigència de traslladar als detinguts un document escrit en el que constin els fets i les raons que van fundar la seva detenció, a la pràctica, en alguns casos s'ha vist frustrada.

Aquesta afirmació queda reflectida, per exemple, al supòsit de fet que resol la Sentència del Tribunal Constitucional nº 21/2018, de 5 de març, sobre el qual s'ha insistit al llarg d'aquest treball, ja que en aquest cas el detingut únicament va ser informat de forma verbal sobre el fet pel qual estava essent investigat i sobre la seva qualificació jurídica, així com sobre la data, hora i lloc de la detenció, però en cap cas se'l va proporcionar informació per escrit sobre els motius de la mateixa. Consegüentment, aquest fet n'és una bona mostra de la manca d'aplicació pràctica sobre les noves garanties recollides a nivell legislatiu en moltes comissaries i, per tant, fa evident la continuada obstaculització de les garanties dels detinguts.

Relacionat amb el que s'acaba d'exposar, cal insistir en la necessitat de que el contingut de la informació que la policia traslladi al detingut o pres i al seu lletrat incorpori no només els drets que l'assisteixen i una breu referència als fets objecte d'investigació que se l'atribueixen, el lloc i la data de la seva comissió, així com la possible qualificació jurídica que aquests puguin merèixer, sinó que, és important que els agents policials prenguin consciència del deure que tenen d'informar al detingut també sobre les raons que fonamenten la pràctica de la detenció, és a dir, sobre totes les dades objectives (indícis) que els permetin inferir racionalment la participació del detingut en el fet objecte d'investigació.

D'aquesta manera, només si es trasllada el conjunt de informació esmentada, es podrà considerar que s'està proporcionant efectivament una base real suficient d'informació i que, per tant, s'estigui garantint

a la pràctica el dret a ser informat de l'acusació previst a l'art. 17.3 CE i el dret a la llibertat i seguretat del detingut que recull l'art. 17.1 CE.

No obstant, de nou, tant la jurisprudència com les diferents dades de recerca estudiades han fet palès que la tendència en l'actuar policial es limita a proporcionar al detingut i al seu lletrat només un breu resum sobre els fets que s'atribueixen al detingut i la seva possible qualificació jurídica, a través de "*l'Acta de informació de drets del detingut*", però no s'està informant de forma suficient sobre els motius sobre els que aquests es recolzen per realitzar les detencions, ja que sovint es trasllada poca informació sobre aquests o simplement s'omet.

Aquesta absència d'informació xoca amb allò establert tant per la Directiva europea com per la nova regulació de la LECrim, que prescriuen de forma taxativa aquest deure de la policia i garantia dels detinguts i presos. En conseqüència, els últims pronunciaments dels Tribunals de les diferents instàncies han condemnat aquesta pràctica en considerar que vulnera els drets fonamentals que proclama la Constitució pels detinguts, per la qual cosa, han declarat il·legals aquests tipus de detencions per no respectar les garanties del procés penal.

D'altra banda, s'ha de posar de manifest que, en relació al dret d'accés als elements essencials de les actuacions per impugnar la legalitat de la detenció o privació de llibertat, actualment es plantegen dificultats en la determinació de quins són aquests elements essencials que s'han de facilitar al detingut i al seu advocat per poder impugnar la mesura privativa de llibertat acordada.

Això és així pel fet que l'únic òrgan que ha ofert una interpretació sobre quins són aquests elements essencials és la Comissió Nacional de Coordinació de la Policia Judicial, a través dels *Criteris per la pràctica de Diligències per la Policia Judicial*, de manera que únicament són les autoritats policials les que, regint-se per aquest criteris, decideixen els elements sobre els que es donarà accés en cada cas concret al detingut i al seu lletrat.

Tanmateix, a les sentències del TC que resolen aquesta qüestió, el Tribunal s'ha limitat a oferir, només a mode d'exemple, alguns elements que poden considerar-se essencials i ha subratllat que, en tot cas, la seva determinació és necessàriament casuística. Ara bé, el que sí ha deixat aclarit és que el dret d'accés als elements essencials de les actuacions no atorga una facultat d'accés plena a la integritat de l'atestat policial, ja que aquest pot contenir més informació d'aquella que es considera essencial per impugnar la detenció.

Per tot això, considero que és possible arribar a pensar que, a la realitat, hi ha una certa arbitriarietat per part de les autoritats policials en la selecció d'aquests elements essencials, la qual cosa pot dificultar summament la tasca dels lletrats a l'hora de conèixer adequadament quins són aquests elements als que poden tenir accés durant la detenció del seu client en dependències policials per garantir la seva defensa; i també, pot implicar que es donin situacions de poca coordinació entre els diferents Cossos i Forces de

Seguretat de l'Estat existents a l'hora de valorar i decidir quins són aquests elements provocant que a la pràctica s'obstaculitzi el dret fonamental a la defensa dels detinguts.

Cal afegir que al llarg d'aquest treball s'han pogut comprovar certs problemes d'implantació pràctica sobre aquest dret d'accés als elements essencials de les actuacions que no s'adeqüen a la legislació vigent.

Aquest fet queda evidenciat gràcies a la doctrina del TC que s'ha explicat en aquest treball, així com a les diferents dades de recerca exposades, donat que han reflectit que, actualment, les autoritats policials no estan donant en tots els casos al detingut ni al seu advocat un accés real i efectiu als elements essencials de les actuacions per possibilitar la impugnació de la detenció en cas de creure-ho oportú, sinó que en la majoria dels supòsits, els agents es neguen a entregar el material del que disposen, limitant-se només a "informar" sobre els drets del detingut, a través de "*l'Acta de drets del detingut*", en comptes de permetre un vertader "accés" a la concreta documentació (per exemple, denúncies dels fets, documentació de testimonis incriminatòria, informes pericials, etc).

Per un altre costat, s'ha d'apuntar que quan es declari el secret de les actuacions d'acord l'article 302 LECrim, aquest secret no afectarà al dret d'accés als elements essencials de les actuacions per part del detingut o el seu lletrat previst a l'article 520.2 de la LECrim. Això és així ja que, tal i com ha insistit la jurisprudència, en els procediments que estan sota secret de sumari s'haurà de proporcionar al detingut o al seu advocat, almenys aquella informació que sigui essencial per oferir-li la possibilitat de valorar i, en el seu cas, impugnar la legalitat de la mesura privativa de llibertat. Ara bé, quan una persona sigui sospitosa, però no estigui detinguda o privada de llibertat, i es declari el secret de les actuacions sí que es podrà limitar el dret a examinar la totalitat de les actuacions previst a la lletra b) de l'article 118.1 de la LECrim i a l'article 7.2 de la Directiva 2012/13/UE, en tractar-se d'un contingut diferent.

En conclusió, atenent a l'estudi realitzat sobre el dret a la informació de les persones investigades o acusades queda patent la necessitat de millorar la implantació pràctica de la nova regulació prevista a la Directiva de 2012, relativa al dret a la informació en el procés penal, i a la LECrim, essencialment sobre el dret de les persones detingues a rebre informació sobre les raons motivadores de la seva privació de llibertat i sobre el dret d'accés als elements essencials de les actuacions per impugnar la privació de llibertat, per tal de possibilitar de forma efectiva la finalitat a la que respon la reforma, és a dir, reforçar les garanties dels detinguts i dels investigats o acusats, especialment, el seu dret de defensa, així com el dret a la llibertat i a un judici equitatiu.

BIBLIOGRAFIA

ARTICLES DE REVISTA ELECTRÓNICA

- **Agudo Zamora, M.** (2009). El derecho a ser informado de la acusación en la jurisprudencia del Tribunal Europeo de Derechos Humanos y del Tribunal Constitucional Español. *Teoría y Realidad constitucional*, (23), p. 189-221. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3003935.pdf>
- **Banacloche Palao, J.** (2000). El derecho a ser informado de la acusación, a no declarar contra uno mismo y a no confesarse culpable. *Cuadernos de Derecho Público*, (10), p. 179- 202. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3003935.pdf>.
- **Gómez - Jara Díez, C.** (2017). Secreto de sumario, prisión provisional y derecho de acceso al expediente: a propósito del auto de la Audiencia Provincial de Madrid de 12 de abril de 2016 y otros desarrollos recientes. *Diario LA LEY*, (8930), p. 1-23 Recuperat de: http://ueap.es/wp-content/uploads/2017/07/GOMEZ-JARA_Prision-secreto-y-acceso-al-expediente_Formato.pdf

INFORMES TÈCNICS

- **Alonso – Majagranzas Cenamor, B., P.** Fiscal de la Fiscalía Provincial de Madrid. *Los derechos del detenido en la reforma de la Ley de Enjuiciamiento criminal*. Recuperat de: https://www.fiscal.es/fiscal/PA_WebApp_SGNTJ_NFIS/descarga/ponencia%20Alonso-Majagranjas%20Cenamor.pdf?idFile=1b0b8dbf-5997-4d73-883b-1798f5e6a8d9
- **Bandrés Sánchez-Cruzat, JM.** (octubre 2007). *Los estándares de calidad de la jurisprudencia del Tribunal Europeo de Derechos Humanos: El derecho al proceso equitativo y el plazo razonable de resolución*. Jornades sobre bona administració de justícia i tutela judicial efectiva. Recuperat del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya: http://justicia.gencat.cat/web/.content/documents/arxiu/estandares_de_calidad.pdf
- **Comisión Nacional de Coordinación de la Policía Judicial.** (2017). *Criterios para la Práctica de Diligencias por la Policía Judicial*. Recuperat de: <https://cdn.website-editor.net/9947f3d2720f442081be05c356461063/files/uploaded/criteriospracticadiligenciaspoliciajudicial.pdf>

- **Córdoba Gavín, M.** (2017). *Directiva 2012/13/UE relativa al derecho a la información en los procesos penales*. Recuperat de:
<http://www.rightsinternationalspain.org/uploads/publicacion/b72d4700116eb9b4ade5e2469da6a075b27e5c85.pdf>
- **Da Silva, J.C.** (2017). Papeles de Derecho Europeo e Integración Regional: *La definición europea del derecho de acceso al atestado policial en los casos de privación de libertad: STC 13/2017, de 30 de enero. nº 33*. Recuperat de: Instituto de Derecho Europeo e Integración Regional (IDEIR), de la Universidad Complutense de Madrid:
<https://www.ucm.es/data/cont/docs/595-2017-05-22-Da%20Silva49.pdf>.
- **European Court Of Humans Rights.** (2014). *Guía del artículo 6 del Convenio Europeo de Derechos Humanos: Derecho a un proceso equitativo (parte penal)*. Recuperat de:
https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_SPA.pdf
- **Fiscalía General del Estado.** (2018). *Circular 3/2018, sobre el derecho de información de los investigados en los procesos penales*. Recuperat de:
https://www.fiscal.es/fiscal/PA_WebApp_SGNTJ_NFIS/descarga/Circular_3-2018.pdf?idFile=870fabf0-33bf-4704-b893-14b25b5f40bf
- **Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona.** (2015). *Cuestiones prácticas, incidencias detectadas y posibles soluciones relativas a la asistencia letrada al detenido, tras las modificaciones operadas en los artículos 118 y 520 LECrim*. Recuperat de:
https://www.icab.es/files/242-495218-DOCUMENTO/Cuestiones_practicas_tras_la_entrada_en_vigor_de_la_LO_13_2016.pdf
- **Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona.** *Nuevos Contenidos del derecho de defensa de la persona investigada y acusada en el proceso penal: Información y asistencia letrada. Novedades en el estatuto de la persona detenida*. Recuperat de:
<http://www.icab.cat/files/242-497589-DOCUMENTO/Tex-Def-NUEVOS-CONTENIDOS-DERECHO-DE-DEFENSA-DE-LA-PERSONA-INVESTIGADA-Y-ACUSADA-EN-EL-PROCESO-PENAL.pdf>
- **Servicios Jurídicos del Consejo General de la regulación de los derechos de las personas detenidas.** (2016). *Análisis por los Servicios Jurídicos del Consejo General de la regulación de los derechos de las personas detenidas; en particular, el derecho a examinar las actuaciones policiales*. Recuperat de:
<http://icalapalma.com/wp-content/uploads/2016/12/ANA%CC%81LISIS-SERVICIOS-JURI%CC%81DICOS.docx>.

LLIBRES

- **Armenta Deu, T.** (2015). *Lecciones de Derecho procesal penal*. Madrid: Marcial Pons.
- **Cucarella Galiana, L.A.** (2003). *La Correlación de la Sentencia con la Acusación y la Defensa*. Navarra. Aranzdi, S.A.
- **López, V., Ochoa V., Rizo, B., Fuentes, O., Durán, C., Fernández, M., Asencio, JM., Cuadrado, C., Doig, Y., Ruiz, S.** (2011). *La Reforma del Proceso penal*. Madrid: La Ley, grupo Wolters Kluwer.
- **Ortego Pérez, F.** (2007). *El juicio de acusación*. Barcelona: Atelier.
- **Otamendi Zozaya, F.** (2017). *Las últimas reformas de la Ley de Enjuiciamiento Criminal: Una visión práctica tras un año de vigencia*. Madrid: Dykinson, S.L.

LEGISLACIÓ

- Constitución Española. (BOE núm. 311, de 29 de diciembre de 1978).
- Convenio para la Protección de los Derechos Humanos y de las Libertades Fundamentales, hecho en Roma el 4 de noviembre de 1950 (BOE, núm. 243, 10 de octubre de 1979).
- UE. Directiva 2012/13/UE del Parlamento Europeo y del Consejo, de 22 de mayo de 2012 relativa al derecho a la información en los procesos penales. *DOUE* L42, de 1.06.2012, p.1 a 10.
- Ley 53/1978, de 4 de diciembre, por la que se modifican los artículos 23m 37, 53, 118, 302, 311, 520 y 522 de la Ley de Enjuiciamiento Criminal y se deroga el artículo 316 de la misma. (BOE, núm. 293, de 8 de diciembre de 1978).
- Ley Orgánica 6/1984, de 24 de mayo, reguladora del procedimiento de “Habeas Corpus”. (BOE, núm.126, de 26 de mayo de 1984).
- Ley Orgánica 6/ 1985, de 1 de julio, del Poder Judicial. (BOE, núm. 157, de 2 de julio de 1985).
- Ley Orgánica 19/1994, de 23 de diciembre, de protección a testigos y peritos en cas criminales, (BOE, núm. 307, de 24 de diciembre de 1994).

- Ley Orgánica 5/2015, de 27 de abril, por la que se modifican la Ley de Enjuiciamiento Criminal y la Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial, para transponer la Directiva 2010/64/UE, de 20 de octubre de 2010, relativa al derecho a interpretación y a traducción en los procesos penales y la Directiva 2012/13/UE, de 22 de mayo de 2012, relativa al derecho a la información en los procesos penales. (BOE, núm. 101, de 28 de abril de 2015).
- Ley Orgánica 13/2015, de 5 de octubre, de modificación de la Ley de Enjuiciamiento Criminal para el fortalecimiento de las garantías procesales y la regulación de las medidas de investigación tecnológica. (BOE, núm. 239, de 6 de octubre de 2015).
- Real Decreto de 14 de septiembre de 1882 por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal. (BOE, núm. 260, de 17 de septiembre de 1882).

REFERÈNCIES JURISPRUDENCIALS

Sentències del Tribunal Europeu de Drets Humans

- Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, de 4 de desembre de 1974, cas Van Duyn; i de 5 d'abril de 1979, cas Ratti.
- Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, de 20 de novembre de 1989, cas Kostovski; de 27 de setembre de 1990, cas Windischapartat.
- Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, de 19 de desembre de 1989, cas Brozicek c. Italia.
- Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, de 25 de març de 1999, cas Pélisier i Sassi c. França.
- Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, de 16 de febrer de 2000, cas Rowe i Davis c. El Regne Unit.
- Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, de 17 de juliol de 2001, cas Sadak i altres c. Turquia,.
- Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, de 12 de juny de 2012, cas Cortesis c. Grècia.
- Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, de 5 de març de 2013, cas Varela Geis c. Espanya.
- Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, de 12 de desembre de 2013, cas Donohoe c. Irlanda.

Sentències del Tribunal Constitucional

- Sentència del Tribunal Constitucional nº 44/1985, de 22 de març.
- Sentència del Tribunal Constitucional nº 186/1990, de 15 de novembre.
- Sentència del Tribunal Constitucional nº 273/1993, de 20 de setembre.
- Sentència del Tribunal Constitucional nº 155/2009, de 25 de juny.
- Sentència del Tribunal Constitucional nº 87/2011, de 2 d'abril de 2011.
- Sentència del Tribunal Constitucional nº 126/2011, de 18 de juliol.
- Sentència del Tribunal Constitucional nº 13/2017, de 30 de gener.
- Sentència del Tribunal Constitucional nº 631/2017, de 21 de setembre.
- Sentència del Tribunal Constitucional nº 113/2018, de 29 d'octubre.
- Sentència del Tribunal Constitucional nº 21/2018, de 5 de març.

Sentències del Tribunal Suprem

- Sentència del Tribunal Suprem nº 670/2015, de 30 d'octubre
- Sentència del Tribunal Suprem nº 944/2016, de 15 de desembre.
- Sentència del Tribunal Suprem nº 560/2017, de 13 de juliol
- Sentència del Tribunal Suprem nº 86/2018, de 19 de febrer.
- Sentència del Tribunal Suprem nº 133/2018, de 20 de març.
- Sentència del Tribunal Suprem nº 160/2018, de 5 d'abril.
- Sentència del Tribunal Suprem nº 193/ 2018, de 24 d'abril.
- Sentència del Tribunal Suprem nº 198/2018, de 25 d'abril.
- Sentència del Tribunal Suprem nº 4046/2018, de 29 de novembre.

Sentències de l'Audiència Provincial

- Sentència de l'Audiència Provincial nº 167/2017, de 13 de juliol.
- Sentència de l'Audiència Provincial nº 521/2018, de 23 de juliol.
- Sentències de l'Audiència Provincial nº 275/2018, de 30 de juliol.
- Sentència de l'Audiència Provincial nº 533/2018, de 31 de juliol.
- Sentències de l'Audiència Provincial nº 730/2018, de 27 de desembre.

Interlocutòries

- Interlocutòria del Tribunal Suprem nº 610/ 1990, de 18 de juny.

- Interlocutòria de l'Audiència Provincial nº 520/2018, de 24 de maig.
- Interlocutòria de l'Audiència Provincial nº 74/2017, de 2 de febrer.
- Interlocutòria de l'Audiència Provincial nº 45/2019, de 12 de febrer.
- Interlocutòria de l'Audiència Provincial nº 343/16, de 12 d'abril.
- Interlocutòria de l'Audiència Provincial nº 230/2018, de 22 de març
- Interlocutòria de l'Audiència Provincial nº 145/2019, de 12 de febrer.

- Interlocutòria del Jutjat d'Instrucció, de 9 de novembre.